

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almenyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

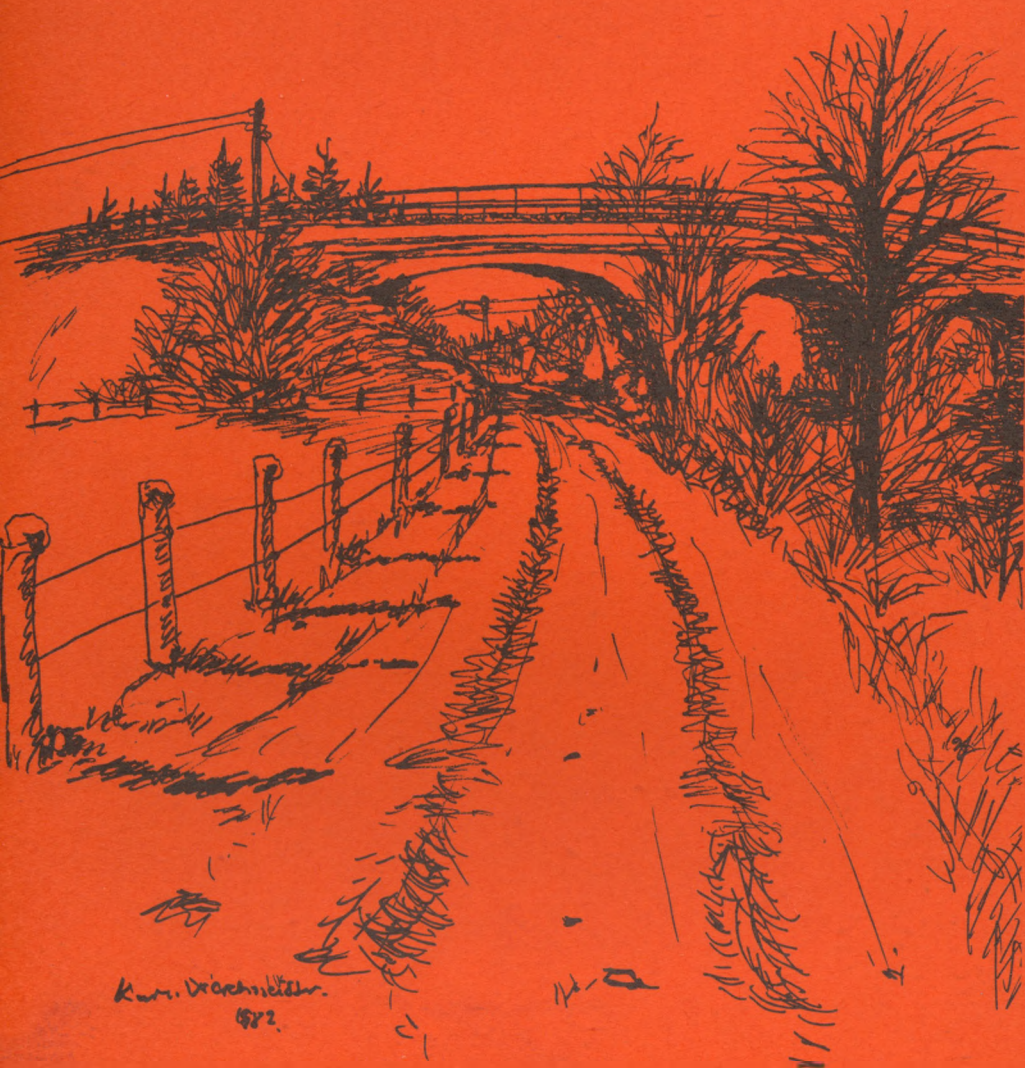
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

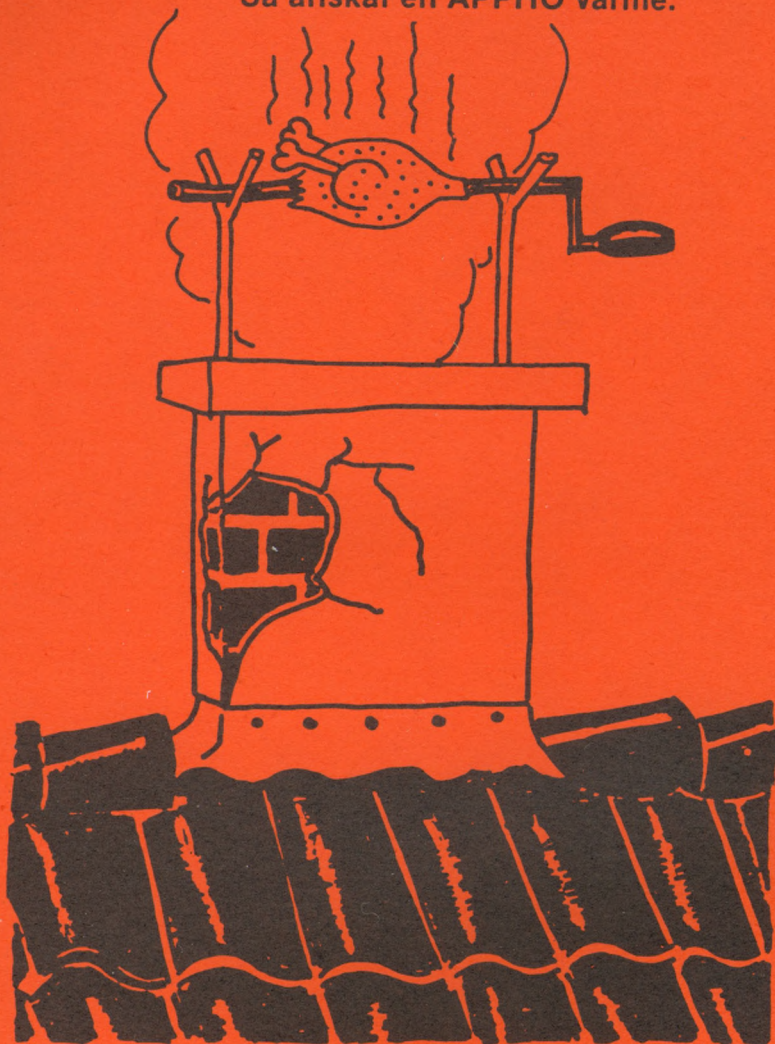
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Brødeskov

Jul 82

Fyrer du for fuglene?
Så anskaf en APPHO varme.

BENT SØRENSEN ApS

Hammersholt · 3400 Hillerød

»Lerbjerggård«

Tlf. 26 64 47

BRØDESKOV

JUL '82

Redaktion

Ellen Andersen (ansvarsh.)
Gertrud Andersen
Knud Jensen
Knud V. Kræmmer
Inge Pedersen
Lisbet Rubinstein
Jørgen Sandberg
Valborg Sandberg
Poul Walbjørn
Karen Werchmeister
Knud Werchmeister

Salg

Børn besøger husstandene
Ved møder og fester
Butikker i området
Enkelte boghandlere og kiosker i Hillerød og Allerød.

Pris

Kr. 20,-

Jubilæumstilbud:

Restoplaget af tidligere årgange
sælges for kr. 50,- .

Kasserer

Peter Bach

Tryk

Kregme Bogtryk

Forside

Jernbanebroen ved Hammersholt
Teglværk.

Foto

Lokale beboere.

Silhouetklip

Lisbeth Kemp

Kære læser!

"Vi kan se vore egne vind'ver", er smedemadamens første kommentar, da hun besøger studenten i Hostrups komedie "Genboerne", og det er nok dette, at det er dejligt at se sit eget, der er baggrunden for, at vi nu for 10. gang kan udsende Brødeskov Jul.

I år har vi i højere grad end tidligere valgt at fokusere på enkelte personer, da det trods alt er beboerne i området, vi kan takke for, at det overhovedet har været muligt at udsende Brødeskov Jul, idet de gennem årene har bidraget både som forfattere, illustratører og ikke mindst som købere.

Overskuddet fra salget af julehæftet vil derfor gå til beboere i området, nemlig til Vinterklubben i Nørre Herlev, der har 10 års fødselsdag i 1983.

Vi ønsker alle god fornøjelse med læsningen og håber, at også folk udenoms har lyst til at kikke på vore vind'ver.

Glædelig Jul og Godt Nytår.

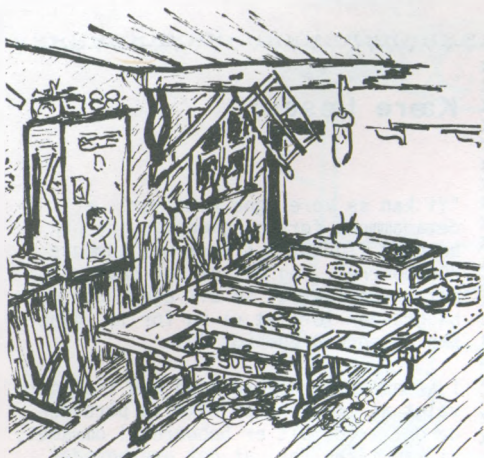
Redaktionen.

Udgivelse m.v.

Vi vil gerne udtrykke en tak for hjælp og bidrag fra forfattere m. fl., samt for de fotos og tegninger, som vi har fået lov til at trykke.

Tak til annoncører for støtten.

Jul i det gamle snedkeri

Jeg, mor og far er på juleindkøb. Der skal købes gaver til familien. Jeg fryser om tærne, vi vader i snesjap ud og ind af butikkerne. Far og jeg skal se på noget til mor. Det skal være noget, hun bliver glad for. Far mener, det først og fremmest skal være noget, hun mangler. Vi ser på lyserødt tøj og noget i en flaske, der dufter. Jeg kan ikke se noget spændende ved noget af det. Jeg har kun cowboys og indianere i hovedet, dem har jeg gået og ønsket mig og set på hele året. - "Hvad jeg synes, vi skal vælge"? Af bare generthed peger jeg på den lille flaske 4711.

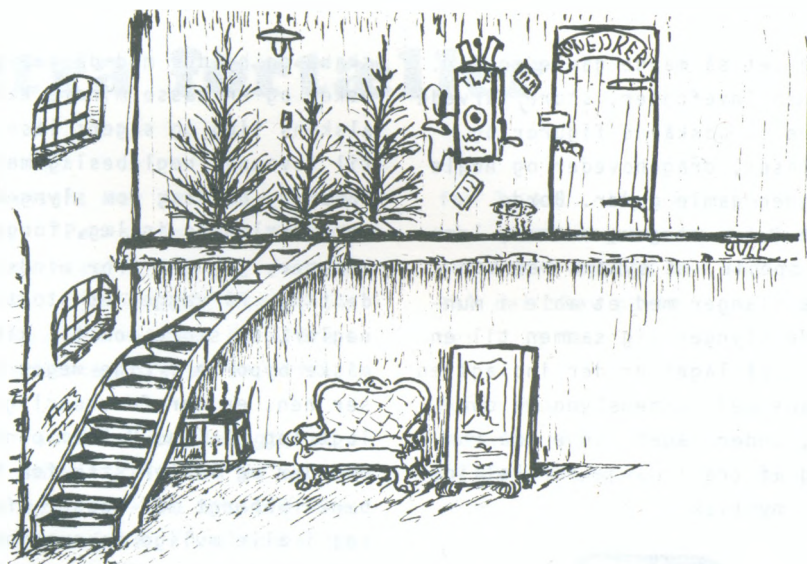
Da vi igen samles, skuler jeg til mors pakker, men de afslører ikke noget til mig. Så skal vi se på stof og garn, det er der nu heller

ikke meget ved. Nu småregner det, og min næse løber. Vanterne, som jeg har haft tabt på gaden, er drivvåde.

Det er, som om granguirlanderne, lyskæderne og de julepyntede butiksvinduer ikke virker i dag. Vi går forbi bageren ind igennem porten til gården med snedkerværkstedet. Det er noget med en gammel fodskammel, mor har til reparation på værkstedet.

I baggården ligger også bageriet. Jeg indfanges af varmen og lugten af nybagt brød. Jeg skutter mig i døren og ser efter de mange kager. "Tør snuden dreng" siger bageren og rækker mig en af de store boller som han lige har kogt i fedt på samme måde, som når mor laver klejner. Den er fyldt med syltetøj og rullet i sukker og dejlig varm. Selvom jeg både er våd og kold, får jeg fremstammet et tak til bageren, han smiler varmt tilbage.

Mor og far er gået op ad trappen til første sal. Jeg lister efter med min bolle og gør store øjne. I tussmørket ser jeg juletræer, som er sat på "kryds"-juletræsfod, på væggen hænger en mærkelig indretning med tragt, klokke, håndsving og gaffel til hørerør - en telefon -, og på døren et skilt hvorpå der står: Snedkeri.

Da døren åbnes, slår lys og varme os i møde. Her er en duft af høvl-spåner blandet med lak, lim, bejse, nysavet gran (fra de afkortede juletræer), og - ja meget mere, som gør, at her virker spændende.

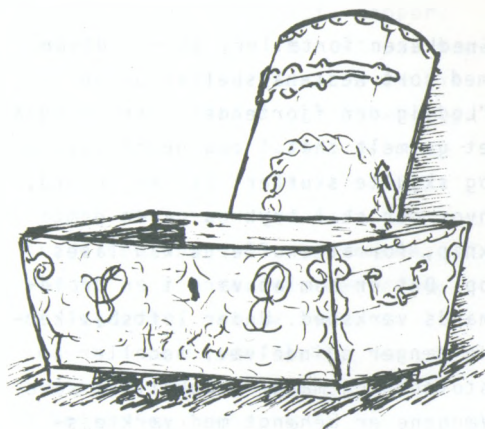
"Det var da hyggeligt, at I kikkede op" siger snedkeren. "Smid det våde tøj og få det tørret her ved lim-ovnen". "Jamen vi skulle bare lige høre, hvordan med skammelen."

"Nåe den. Ja, hvor er den nu henne. Lad mig lige se."

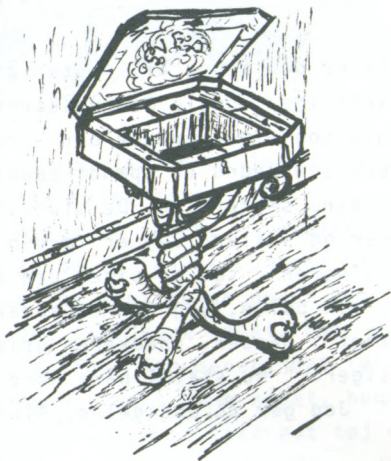
Jeg er allerede henne ved limovnen. Vanter og hue og frakke hænges til tørre.

Snedkeren lægger en plade på en gammel dragkiste uden låg, fremtryller nogle glas af forskellige størrelser samt en flaske kirsebærvin. "Sid ned", siger han og skænker op. "I kan da ikke bære julen ud".

Stole er der mange af, næsten alle forskellige. Nogle med udskårne rygge, nogle med snoede ben - nylimede som endnu er spændt sammen. De voksne sætter sig. De sludrer, fniser og skåler. Jeg er færdig med "berlinereren", som de siger den hedder, min bolle. Jeg får en sodavand stukket i hånden. Snedkeren griner og siger: "Nu skal I bare høre....!" Jeg går på opdagelse. Aldrig

har jeg set så mange gamle møbler. Skabe med løvefødder, store, farvede glasdøre og udskårne figurer og frugtklaser, dragehoveder og nogle som ligner gamle guder. Borde stablet i tre etager, sofaer, lænestole, spejle, et sybord med ben som tre slanger med et æble i munden - de slynger sig sammen til en søjle -, på låget er der indlagt en bladkrans med sammenslyngede bogstaver, under låget mange små rum med låg af træ i mange forskellige farver, mystisk!

Snedkeren fortæller, at den divan med sort hestehårsbetræk er en "Lodvig den fjortende". Der er også et gammelt chatol med hemmelige rum og skjulte skuffer. Et skrivebord, hvor der skal trykkes på en gemt knap, for at skufferne kan låses op. Det er som at være i en troldmands værksted. Under loftsbjælkerne hænger spindelvæv, modeller af stoleben og mange forskellige save. Væggene er behængt med værktøjs-

skabe og hylder med dåser, cigaræsker og en masse mindre kasser med alskens ting og sager: låse, hjul til tevogne, nøglebeslag med løvehoveder, håndtag som slyngede slanger, perlemors indlæg, forgyldte knopper, ja, jeg tror mindst tusinde ting. På væggen et stort bundt nøgler, så store som til kister, måske byporte? Lige meget hvor jeg ser hen, er der forunderlige ting lagt lag på lag. Mellem pinde, brædder og lister står fem høvlbænke behængt med masser af værktøj i alle mulige faconer og udførelser, som jeg ikke aner, hvad skal bruges til.

Her var simpelthen alt, hvad en dreng manglede og kunne ønske sig. Tid og sted var for en stund glemt på grund af de mange indtryk.

Lige pludselig skulle vi hjem. Tøjet var tørt og dejligt varmt, da vi gik ned på gaden. Forretningerne var forlængst lukkede, og det var blevet mørkt. Det var blevet frostvejr, og julebelysningen og de julepyntede vinduer strålede om kap med stjernerne. - Skønt! Jeg havde helt glemt det med cowboy'erne. Pludselig udbrød far: "Hvordan gik det forresten med fodskammelen?...."

Ps. Fodskammelen blev repareret til en jul mange år senere under min læretid samme sted.

God Jul

Svend-Erik

Petra fortæller

Petra Jensen, der næste år fylder 80, bor i "Petras Hus" på Hulvejen i Ny Hammersholt. Hun er født og opvokset i Gjesing ved Auning på Djursland, hvor hendes forældre var fodermesterfolk på en gård.

Dengang var det almindeligt, at børn af småkårsfolk kom ud at tjene allerede i 7 - 10 års alderen. Det var ikke fordi forældrene ikke holdt af deres børn dengang, men det var dyrt af skaffe maden til at putte i munden på de mange børn, så de måtte selv være med til at arbejde for den.

Petra var ingen undtagelse fra denne regel, og i det følgende gengives hendes fortælling om, hvordan det var for en 10-årig pige at tjene på godt og ondt - mest ondt - hos fremmede.

Først tjente jeg hos en gårdmand. Der var ikke særlig appetitligt der. Manden vaskede sig i hestens drikkebrug, som regel uden sæbe - og vi spiste allesammen risengrøden af samme fad, hvor alle forsøgte at tage på det sted, der var nærmest ved smørklatten.

Derefter tjente jeg hos en gammel kone. Først blev jeg fæstet for et halvt år - sommerhalvåret - for 25 kr., og derefter for et helt år

for 30 kr. Jeg begyndte arbejdet kl. 5 om morgenen og fortsatte uden andre ophold end spisepauser til det blev mørkt. Jeg tjente der i 3½ år.

Konen havde en 3 - 4 køer og en islænderhest. Desuden havde hun en stor frugthave. Frugten kørte vi rundt med og solgte på egnen om vinteren. Vi fyldte vognen med frugt og spændte islænderen for. Det var mig, der skulle køre hesten, og det var mig, der skulle passe på hesten og æblerne, når konen var inde hos folk for at sælge. Det var noget, der kunne tage sin tid, for ofte skulle hun drikke kaffe hos dem, og så kunne jeg sidde derude og fryse imens.

Den kone kunne noget af hvert. Hun var det man kaldte "en klog kone". Hun kunne sætte kopper. Til det brug havde hun et par kopper, som hun, når hun kom ud til syge folk, varmede op og derefter satte dem over det dårlige sted. Oftest var det bylder eller betændte sår, hun øvede sin helbredelseskunst på. Om sommeren kom folk selv kørende med deres dårligdomme, men om vinteren passede hun helbredelseskunsten af med frugtturene, hvilket kunne give ekstra lange kolde ventetider for mig.

Politiet var altid efter konen, - formentlig på grund af kvaksalveriet, og da de spurgte mig ud om disse ting, affærdigede hun dem med, at det kunne jeg aldeles ikke huske noget om.

Konen havde kun mig til hjælp. Hendes datter på 11 år måtte ikke bestille noget, så jeg måtte lave det hele - grave grøfter og skære tørv om sommeren. Til gården hørte der en skift moser, og det var store moser og vandhuller. Ved vandhullerne var der opstillet vindmøller, som skulle pumpe vandet over i afvandingsgrøfterne. Det hændte, at konen kaldte mig op om natten, for at jeg kunne gå ud at stoppe møllen. Når det blæste for meget, skulle den vendes og bindes. "Sådan en bitte tøs som mig!" Jeg kunne lige så let have sat livet til ved det.

Til andre tider måtte jeg slæbe store græstørv op på taget, hvor konen, siddende overskrævs på tagryggen, lagde dem på rygningen. Dengang skorstenen var faldet ned, murede hun den selv op, og da var hun dog omkring 60 år. Vi mu-

rede den op med komøg, som jeg æltede sammen med lidt ler. Det slæbte vi op på taget, hvor det blev brugt som mørtel. Det hele foregik i skæret fra en flagermuslygte. Murerarbejdet blev gjort solidt, så skorstenen blev stående i adskillige år.

En anden gang blev jeg sendt ud efter nogle planter. Der var meget langt at gå, og jeg måtte over en bred grøft, hvor jeg måtte hale kjolen godt op og vade over. På vejen besøgte jeg min bedstemor, der boede i nærheden, og fortalte hende grædende om mit hårde liv. Men hun kunne jo ikke ændre noget ved det. For at gøre det hele fuldkomment, sagde konen, da jeg kom tilbage, at planterne ikke duede, og så måtte jeg afsted en gang mere.

Sent en aften, hvor det tordnede og lynede, blev jeg sendt ud i marken for at hente hesten. Der var langt derud, det var meget mørkt og der var mange mosehuller i området. Det var svært at finde hesten, og bagefter var det endnu sværere at finde en sikker vej hjem. Men lynene lyste godt op, så vi kom da hjem i god behold.

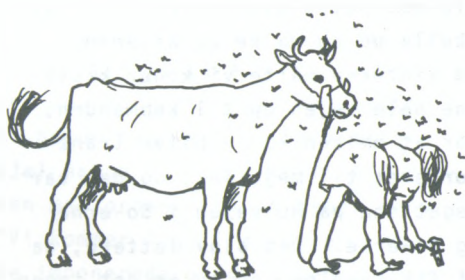
Konen havde ikke altid været alene, for hun var enke for tredje gang. Den sidste mand døde, mens jeg var der. Han lå lig i vaskehuset, og jeg skulle forbi ham

hver aften, når jeg skulle i seng i det lille rum, der var indrettet i kohuset. Dengang var jeg ikke bange, men jeg tror ikke, at jeg ville bryde mig om det i dag.

Iblandt var der da også morsomme oplevelser, som dengang vi kørte forbi herregården Estrupholm, og konen sendte mig ind for at spørge, om manden havde en har'e til salg. Jeg måtte gå tilbage med den besked, at det havde han ikke, for det var naboen, der havde jagten. Men misforståelsen blev opklaret, da konen fortalte, at det var en har'e (harve) til at behandle jorden med.

Iøvrigt var det besværligt at drive landbrug dengang. For eks. havde man ikke ajletønder som i dag. Når ajlen skulle køres ud, blev den transporteret i store kar, og det skulpede godt omkring, når man kørte ud over markerne.

Konen kunne alting. Hun slagtede får, passede have og marker. Hun havde også mange bier, så vi slyngede også honning om sommeren, og da levede vi det søde liv. Når hun så en sværm bier, løb hun efter over marker og grøfter og ringede med en klokke for at få bierne til at sætte sig. Sommetider kunne hun rende så langt som fra Ny Hammersholt til Allerød, inden bierne satte sig. Det var godt gjort af sådan en gammel kone.

En dag var der en sværm, der havde sat sig på en ko, som jeg skulle flytte. Jeg kunne ikke få tøjrpælen op, ligemeget hvor hårdt jeg rykkede, og bierne satte sig hele tiden på mit hoved og stak mig, så jeg ikke kunne se ud af øjnene og måtte ligge i sengen i flere dage. Men jeg syntes jo, at det var synd for koen, og tilsidst havde jeg fået den fri, så den kunne løbe ind i noget højt græs, og den blev vistnok ikke stukket.

En sjælden gang havde jeg fri et par timer, men jeg skulle jo tilbage og malke til aften. Ellers arbejdede jeg fra tidlig morgen til sen aften. Til gengæld sad jeg og sov, når jeg var i skole, og lektier fik jeg sjældent læst, så jeg nåede aldrig længere end til den lille tabel. Jeg skiftede også skole nogle gange, og jeg tror, at lærerne var glade, når jeg forlod deres skole.

Da jeg i 1936 flyttede hertil, var livet ikke blevet meget lettere. Her var barskt i bakkerne dengang, hvor vi hverken havde lys eller vand. Det var med at være forsigtig.

tig med petroleumlampen, når jeg skulle ud og malke om aftenen. Om vinteren måtte vi koner kaste sne hele vejen op til købmanden, for at mælken kunne blive transporteret til mejeriet, og der var meget sne på Hulvejen i 30-erne og 40-erne. Det blev lettere, da vi fik sneplov, og nu er det ingen sag at komme op til købmanden, og så selv om snerydningen er blevet dårligere de sidste par år.

Min mand, Jens, kørte sneplov om vinteren. Ofte måtte han afsted

midt om natten for at rydde Kongevejen helt til Rudersdal og bag efter helt til Frederikssund. Jeg så ham ikke meget om vinteren, for de ryddede sne døgnet rundt.

Før min tid kørte han med hestevogn helt til København og til Dyrehaven med foder til dyrene.

Vi fik bil i 1930, en stor "Triangel". Jens kørte det første juletræ til Rådhuspladsen i København i begyndelsen af 30'erne. Vognen blev solgt, da man skulle

til at køre med gas under krigen. Så slæbte han brænde med hestene ude i skoven, og der kom han til skade i 1945, og fik den ene arm ødelagt. Han kunne ikke få invaliderente, fordi vi havde gården, og den kunne vi jo hverken leve eller dø af. Så fik jeg arbejde på det gamle teglværk i en halv snes år. Dengang var der jo ikke så mange tog, så vi gik over banen. Der holdt mange arbejdsløse til ved teglværkerne; somme tider sov de på vores høloft, og engang var en af dem hos os juleaften.

Der var også tid til fest og glade timer med naboer og familie. Til fastelavn var det skik, at man kørte rundt i charabanc til alle og samlede æg ind. Så var der ringridning på Storbækgaarden, og der blev lavet æggepunch til alle.

Ofte mødtes vi rundt om i hjemmene og så betød det ikke så meget,

om man skulle gå til Hillerød og hjem igen. - Vi sang undervejs. Engang tog vi turen i charabanc'en med 30 naboer til Dyrehavsbakken. Vi havde mad med, og en vittig sjæl havde lavet et skilt til vognen med ordene fra en kendt sang "Vi kommer lige fra Hobro", og de imponerede og godtroende Københavnerne udbød: "Gud, har I været i Hobro?"

Petra fik 4 børn, mens familien boede i Helsingørsgade. En af disse bor nu i Canada, og Petra har taget turen derover hele 6 gange.

Meget er forandret i de år, Petra har boet i Ny Hammersholt, men ikke hendes hjælpsomhed og gæstfrihed. I gamle dage var det de arbejdsløse, der fik en madpakke med på vejen, i dag er det børnehavenbørnene, der får lov til at smage hendes æbleskiver, når de går forbi, og hun er altid god for en spændende historie.

VS

Den 16. september går jagten ind på en af de mest truede dyrearter i vores fauna. Enhver, der en sådan sensommerdag, har set hund og jæger krydse marken af, for at komme den lille agerhøne på skudhold, må tænke sådan.

AGERHØNEN

Gråbrun fugl i agerens gem,
i dag er freden forbi,
du jages i mark - dit skjærmende hjem,
et led i dags melodi.

Da dagningens første grålige lys,
glimted i dugvåde strå,
sås den første hund i et kryds,
du begyndte så småt at forstå.

Du trykkede dit bryst mod agerens muld,
under roernes grøngule tag,
og spejdede af angst til sommerens kuld,
du aner det tolvte slag.

Gråbrune fugl, der ligger du nu,
du hørte ej skudene drøne,
du fløj - og du faldt i den spirende rug,
lille - dugvåde Agerhøne.

Kultur i æsker

Eventyr og kulturhistorie er som regel to ting. Mens de fleste mennesker holder af eventyr, synes en del nok, at det med kulturen lyder lidt kedeligt.

Fru Inge Aagaard Faurtoft, der bor i Hestehaven, har vist, at de to ting udmærket kan forenes, og at det i hvert fald ikke er kedeligt. Fru Faurtoft laver panoramaer i æsker, der forestiller hverdagslivet på godt og ondt hos en dansk landbofamilie for omkring 100 år siden. Æskerne er ikke særlig store - vel ca. 15 x 20 cm -. De er skåret i perspektiv, og det samme er figurerne i dem, så der bliver dybde i billedet. Figurerne af dyr og mennesker er dels lavet af skumplast og dels af piberensere bevirket med tyndt papir (servietter og lign.) og limet adskillige gange for til sidst at blive malet samt

for menneskernes vedkommende klædt på. Dukkerne har ingen påmalede ansigter, men de er så livagtige, så man faktisk ikke opdager det, men udstyrer dem selv med passende ansigtsudtryk alt efter episoderne. Farverne er afdæmpede. Fru Faurtoft bruger helst naturmaterialer, da de har mindre tendens til at falme. Det øvrige interiør er lavet af alskens forhåndenværende materiale, hår, græs, papir ect.

Hver æske er et eventyr for sig, men samlinger af æsker beskriver en fortsat handling. Den gennemgående familie er "Jens Nielsen's", og i 57 æsker er familiens liv skildret gennem de 4 årstider.

Æskerne er umådeligt fint lavet, meget livagtige og fyldt med en masse detaljer. De viser både datidens interiør og dagligdagens gøre-

mål, samt antyder på en humoristisk måde lillebyens liv og hakkeorden, f. eks. familien Nielsens solide hverdagskopper kontra førstelærer Mortensens fine porcelænskopper. De viser os miljøer, som ganske vist eksisterede for 100 år siden, men som vel stadig kunne findes for 25 - 30 år siden. Tager man f. eks. æsken, der skildrer ægindsamling i hønsehuset, med hønsepinde, reder, spindelvæv og trappen op til det skrøbelige loft, er der sikkert en del 30 - 40 årige, som kan nikke genkendende til billedet, ja næsten fornemme den stramme lugt af høns og høre fornærmet gokken fra hønsene, hvorimod børn og unge af i dag vel knap aner, noget sådant har eksisteret. Det kræver iøvrigt også en uhyre nøjagtighed at lave billeder af det samme rum flere gange. Alt, indtil mindste detalje, er ens - en bondefamilie på den tid hørte ikke til dem, der skiftede billederne på væggen ud.

Alle disse æsker står ikke i Hestehaven. De er foræret til Herning Museum, hvor de er udstillede. Hr. og Fru Faurtoft har i fællesskab konstrueret en smuk kasse til at udstille æskerne i, så de - forsvareligt beskyttede bag glas mod støv og nysgerrige pilfingre - kan udstilles i den rette belysning. Men der er jo langt fra Hillerød til Herning, og selvom æskerne har været på vandreudstilling rundt om i landet (også i et herværende pengeinstitut), så har man mulighed

for at glæde sig over dem i bøger. Ialt 4 bøger med billedserier af æskerne omhandlende Jens Nielsens bondegård er udkommet i Danmark. Teksten, der er forfattet af fru Faurtoft, henvender sig måske mest til børn, men billederne er for alle aldre. Bøgerne er desuden udkommet i Norge, Sverige og Tyskland

Fru Faurtoft har også fortalt om sine arbejder i nogle børneudsendelser i Dansk fjernsyn i 1976. De sluttede med en 40 min. lang samtale med fru Faurtoft - juleaften -, så seerskaren var måske lidt begrænset.

Også fra Norge har man flere gange haft bud efter fru Faurtoft. Hun har medvirket i flere udsendelser i Norsk skole-TV.

Men historien om Jens Nielsen's er ikke slut endnu. Fru Faurtoft er i fuld gang med en ny samling: "En septemberdag i Jens Nielsens liv". 32 æsker er allerede færdige, men der skal nok laves omkring 20 mere, og det vil nok vare 1 - 2 år før de er færdige - alt afhængig af inspirationen. De, der allerede er færdige, er lige så yndige og stemningsfulde, som de første. De starter med en morgenstemning med sovende kvier på en bakke i forgrunden med bondegården i dalen og en rødmeende morgenhimmel - stemningsfuldt og smukt.

Men hvordan finder man på, at lave

den slags ting. Vi har spurgt fru Faurtoft, og her er hendes svar:

De beder mig fortælle lidt om, hvordan jeg fik ideen til "Jens Nielsens Bondegård". Jah!

Først vil jeg lige henlede opmærksomheden på ordet "fik", som kommer af at få. Man får altså ideen. Man laver den ikke selv. Den kommer dumpende et sted fra, man ved ikke hvor. Men det var ikke fra Fanden, at jeg fik min idé, det ved jeg ihvertfald. Altså hviler jeg trygt i den tanke, at det er fra det guddommelige, og det begejstrer mig, så jeg får udholdenhed til at gøre ideen til virkelighed.

Det gik sådan til: Jeg har altid været meget flittig til at gå ud i naturen og tegne både landskaber og dyr. Nogle dårlige tegninger, som alle endte i kakkellovnen, når jeg kom hjem. Det har jeg gjort i masser af år. Lige til min Mor fik leddegigt og ikke kunne klare at være alene hjemme. Der måtte være et menneske i huset, som kunne række hende en hånd, når det kneb. Så måtte jeg finde på noget at beskæftige mig med hjemme. Og helst noget der var lige så dejligt som at sidde ude i naturen med tegneblok og blyant.

Jeg begyndte så at lave små dukker. En dag lavede jeg en, der grangiveligt lignede vores nabos mor. Så slog tanken ned i mig: "Hvis jeg

laver en hel historie om Jens Nielsens Bondegård, så har jeg stof til at beskæftige mig selv resten af mit liv, og så behøver jeg ikke at sørge over, at jeg ikke mere kan komme ud at tegne". Som tænkt, så gjort! Jeg begyndte.

Nu varede det ikke længe, før jeg syntes, at det var nu lidt kedeligt at Jens Nielsen var ungkarl, så historien kun drejede sig om ham og hans mor. Så gav jeg ham en sød kone Dorthea og tre små piger: Anne Margrethe på 12 år, Mette på 6 år og lille Søs på 3 år. De har også en hund Tjekko. Den har jeg haft modellen til hos vores genbo, Aksel Carlsen. Det var en dejlig hund, som jeg har sat et minde i vores lille historie.

Jeg skriver vores, fordi min mand også er særdeles engageret i projektet. Han laver nemlig de små æsker, som jeg bygger stuer, stalde og landskaber i. Han er udlært malersvend, og hans viden om malerfagets materialer har været forudsætningen for, at jeg i det hele taget har kunnet forvandle ideen til virkelighed. Ja, det her med at forvandle en ide til virkelighed. Det er noget forunderligt noget.

Søren Kierkegaard siger: "Livet leves forlæns og forstås baglæns". Og her sidder jeg 60 år gammel og ser tilbage over mit liv og kan tydeligt se, hvad før var dunkelt: Det meste af, hvad mit liv har væ-

ret brugt til, har dygtiggjort mig til at lave "Jens Nielsens Bondegård".

Hør blot:

Da jeg var 9 år gammel, døde min elskede far, og mor stod tilbage med 7 børn. Det var vist en lam-mende tanke for hende at være ene om at opdrage os. For at give os en så lykkelig tilværelse som muligt, flyttede hun på landet med os. Der vidste hun, at livets dejligste oplevelser kunne hentes. Og visseligt syntes jeg, at hun havde ret.

Mor lejede aftægtboligen, der hørte til en stor bondegård, og ganske naturligt havde jeg på den måde tilhørsforhold til denne dejlige gård. I modsætning til mine mindre søskende skiftede jeg ikke skole, da vi flyttede, men blev gående på Frøken Schmidts Skole i Odense. De daglige ture til Højby station var en stor naturoplevelse forbundet med mange strabadser i dårligt vejr og lige så mange glæder i godt vejr. Skolen blev fra nu af bestemt ikke passet, for jeg skulle jo suge LANDLIVET IND med alle sanser. Fodermesteren var min bedste ven, og jeg var med ham i alt hans arbejde. Så i de år fik jeg god forstand på, hvad "Jens Nielsens" dag går med.

Da vi alle var voksne og skulle begynde vore uddannelser, flyttede vi tilbage til byen. Jeg prøvede

mange forskellige ting, men intet gjorde mig andet end bundulykkelig, lige til jeg som 19-årig fandt ud af, at jeg ville være malerinde. Jeg ville jo så gerne male alt det dejlige, jeg havde oplevet på landet. Men-----det er ikke så nemt at lære at male og tegne, så-dan som jeg gerne vil have, at det skal se ud. Jeg lagde op til akademiet og blev kasseret. Så var jeg nødt til at sørge for min udvikling selv.

En maler skal have god forstand på anatomi. Jeg tegnede hele Spalteholz's Anatomiske Atlas igennem. Desværre blev jeg ikke bedre til at male af den grund. Men jeg havde vældig gavn af dette anatomiske studium, da jeg i 35års alderen blev syg i musklerne. Da kunne jeg selv lave øvelser, som gengav mig mit gode helbred. Og det var egentlig gennem disse øvelser, jeg lærte at fatte, hvordan menneskelegemet fungerer, når vi bevæger os. Da jeg så som 50-årig begyndte på "Jens Nielsens Bondegård" og skul-le skære køer og heste, grise og høns og alt, hvad der vrimler omkring på gården, var jeg ikke sen til at få fat i anatomibøger om dyrene. Så begyndte alt mit slid med tegning og maleri at bære frugt. Det faldt mig ikke svært at forme et landskab inde i en lille æske. Det groede frem helt af sig selv, syntes jeg. Det var pragtfuldt. Jeg kunne begynde at skabe noget, som andre mennesker blev

begeistrede for. Utroligt! Det havde jeg aldrig prøvet før. Ja, og så en skønne dag havde jeg fortalt om hele årets gang på "Jens Nielsens Bondegård", og nu er jeg ved at lave en fortælling om en septemberdag på Jens Nielsens Bondegård lige fra om morgenen, når gården vågner, til familien går til ro om aftenen.

Jeg bliver altid spurgt om, hvordan?

Jeg håber, at det er fordi, folk selv har følelsen af, hvorfor?

Inge Aagaard Færber

En stille høstaften i Brødeskov,-
før motorvejen - kom lydene ude
fra markerne ind mod skoven.

HØST

Høstmaskiners sitren, durren,
mejetærskers spinden, snurren,
kløvermark med biers surren,
- det er Danmarks høst.

Overmodent fugtigt byg,
hvedeaks så lang og tyk,
sommersvalens jagt på myg,
- det er Danmarks høst.

Over marker vogne rumler,
tunge kvier gnaver, gumler,
bonden retter ryg og mumler,
- det er Danmarks høst.

JA

Opgaver for børn

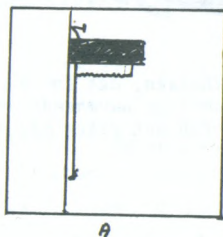
Løsninger: side 65.

7.

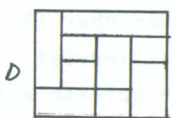
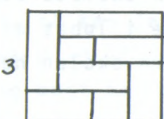
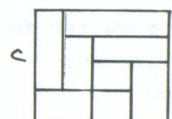
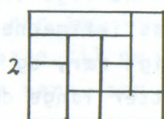
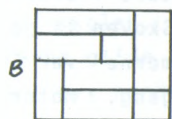
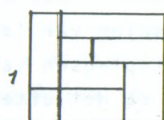
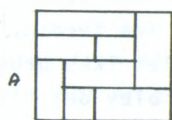
1. Find ud af, hvad tegningerne forestiller og indræt bogstaverne i koden nederst. Hvert symbol svarer til et bogstav.

2.

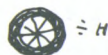
Hvad forestiller
disse billeder?

3.

Hvis man spejlvender
figurerne A, B, C og D,
passer disse til 1, 2, 3
og 4. Hvilke passer
sammen?

4.

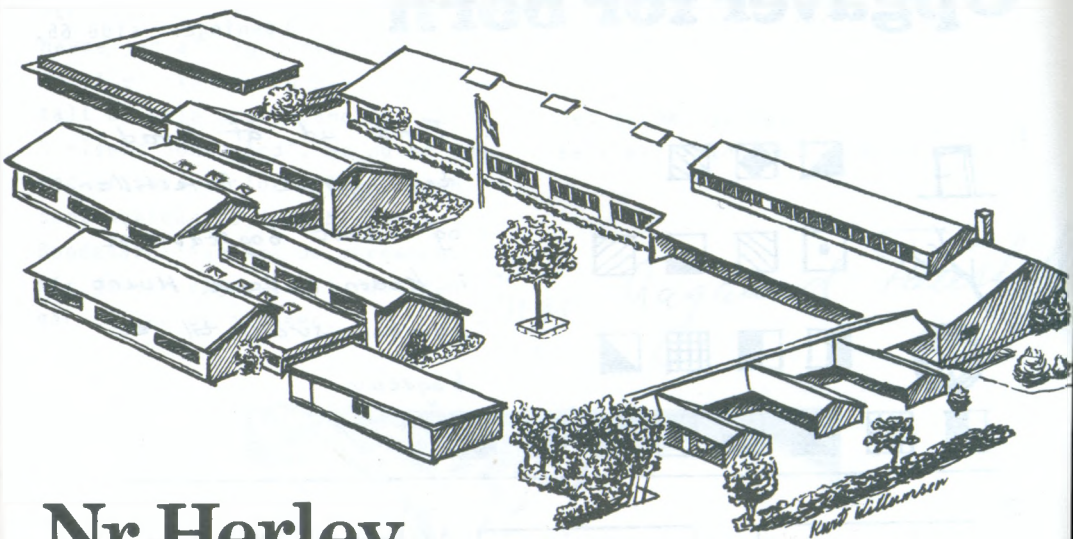
1

1

Løs rebussen, og du har
et juleønske.

Nr. Herlev Skole 20år!

Af Bent Berthelsen, der som den eneste af samtlige nuværende ansatte på skolen har været med fra skolens start i 1962.

I årene 1961-62 byggedes på åben mark de bygninger, som skulle blive til Nr. Herlev Centralskole - fra 1981 kaldt Nr. Herlev Skole.

I denne skole skulle alle undervisningspligtige børn i den daværende Nr. Herlev kommune herefter undervises. Det betød, at de to tidligere skoler, Nr. Herlev-Freerslev fællesskole og Hammersholt skole ophørte med at fungere som kommuneskoler.

Efter sommerferien i 1962 rykkede ca. 120 børn og 6 lærere ind i de nye bygninger, som endnu ikke var gjort helt færdige.

De almindelige klasseværelser var gjort klar til brug, men gymnastiksalen var langt fra færdig, og idrætspladsen var slet ikke brugbar, så det efterår blev det til mange herlige traveture i skoven i gymnastiktimerne. Skoven lå jo dejligt nær, og "timerne" var 50 minutter lange den gang. Motorvejen eksisterede ikke, så man kunne i løbet af få minutter smutte fra skolen hen i skoven.

Da skolens bygninger var helt færdige omkring d. 1. december 1962, blev skolen officielt indviet. Elever fra 5. klasse opførte ved denne lejlighed et spil over H.C. Andersens "Svinedrengen".

Dermed grundlagdes traditionen med at holde skolefest med optræden, dans og kaffebord hvert år omkring den 1. december.

Fra 1963 og mange år frem var det 7. klasse, der hvert år opførte et skuespil. Der blev fra lærernes side lagt stor vægt på, at alle eleverne i disse klasser havde en rolle eller et andet job ved disse teaterarrangementer. Jeg er sikker på, at mange elever tænker tilbage på deres optræden på "de skrå brædder" med glæde, og mange mindes sikkert den kriblende spænding, de var besat af, før de bevægede sig ind i rampelyset.

Nu må man ikke tro, at skolen mest var skovture, fester og teater. Der var sandelig også de mange, mange almindelige timer. - Hvis altså skoletimer kan være almindelige. Meget ofte sker der noget uventet i en sådan "almindelig" time. Det er jo heldigvis spillevende menneskebørn, der er elever på skolen. Og når jeg lader tankerne glide tilbage til de seks - syv hundrede børn, som jeg gennem de 20 år har lært at kende på Nr. Herlev skole, så kan jeg faktisk blive ret så glad inden i, for hvor har jeg dog mødt megen entusiasme og gå-på-mod, sans for humor, stille eftertænkksomhed og venlighed hos disse børn.

70-ernes udvikling med et stort boligbyggeri mærkedes også her i

vort distrikt. Det betød, at der efterhånden blev flere elever på skolen og dermed flere lærere. Og så begyndte det at knibe med at kunne være i de bygninger, som var blevet opført i 1961-62.

Allerede i midten af 60-erne blev elevtallet så stort på nogle klassetrin, at der måtte foretages en deling til to klasser.

Første indsats til afhjælpning af lokaleproblemerne blev gjort i 1970, idet man opstillede en "midlertidig" terrapin-bygning. Halvdelen af den blev dog ret omgående optaget, idet det blev vedtaget at oprette børnehaveklasser på skolen.

I 1974 afbødedes de værste trængsler, idet blok C blev bygget. Men næppe var klasselokalerne fordelt og taget i brug, før skolen blev bedt om at finde et egnet lokale til etablering af en skoleassistentordning - og så kneb det igen med plads.

Først i 1980, da blok A og B stod færdige til brug, fik skolen tilstrækkeligt med plads til, at hver klasse kunne få sit eget klasselokale. Desuden kunne terrapinbygningen overgå til at fungere som skoleassistentlokaler, og en ombygning i den oprindelige skolefløj skaffede bedre faglokaler, lærerværelse, kontorer og depotrum.

I 1982 har skolen ca. 310 elever. Der er 23 lærere, hvori indgår såvel skoleinspektør som viceskoleinspektør.

Nr. Herlev Skole er stadigvæk en lille skole. Og ved den blokinddeling, vi har fået, med de yngste årgange i blok A, de mellemste i blok B og de ældste i blok C, er der skabt god ro omkring de forskellige aldersgrupper.

Børnene giver ofte udtryk for, at de synes, det er rart at gå på en skole af denne størrelse. - Og jeg vil slutte med ønsket og håbet om, at vi - elever, lærere og forældre - kan videreføre skolen på en sådan måde, at vi til enhver tid vil være glade for at mødes derhenne såvel til arbejde som til fest.

Jeg har bedt elever fra 4.b om at skrive lidt om Nr. Herlev Skole 1982.

1. bidrag er fra en dreng, der kun har gået her på skolen siden sommerferien. Tidligere har han gået i skole i U.S.A.

Jesper 4.b:

Jeg synes, at jeg går på en god skole. I U.S.A. var skolen ikke så god. Den var alt for stor. Jeg kan bedst lide dansk og gymnastik, fordi det er meget skægt. Vi har et dejligt klasseværelse. Det er lige

tilpas i størrelsen, synes jeg. Og der er også et godt kammeratskab. Svømmehallen er lige blevet færdig for 3 uger siden. Så før kunne vi ikke have svømning. Regning er også meget skægt. Til klassens time får vi saftvand og kage. Vi snakker om ting, der sker i klassen og på skolen.

Lars 4.b:

Jeg kan godt lide at komme i skole om morgenen, for der sker meget på skolen. Skolen er en hyggelig lille skole. Men en gang imellem får vi mange lektier for, og det er lidt irriterende. Jeg synes, at vi har et godt kammeratskab i vores klasse. Vi har også en stor grøn græsplæne. Den er god at lege på, men vi har ingen bolde i vores klasse, og det kunne jeg godt tænke mig, at vi havde.

Rikke H. 4.b:

Jeg synes, at denne skole, som jeg går på, er hyggelig, og lærerne gør meget for os

Jeg kan mærke, at jeg godt kan lide at komme i skole, for i ferien længes jeg efter den, og det betyder, at jeg godt kan lide skolen. Det rareste er, at der er mange, der underholder i klassen. Om fredagen er der en klasse, der underholder.

Rikke L. 4.b: (uddrag)

..... Nogen gange kan det godt være irriterende at have dobbeltlektion, fordi når vi skal spise

bagefter, så kommer man hele tiden til at tænke på maden. Nogen gange når jeg vågner om morgenen og tænker på at jeg skal i skole, tænker jeg på, om jeg får det skægt, eller om det bliver dårligt. Det plejer at være godt, undtagen når vi er uvenner.

Henrik S. 4.b:

Jeg synes, at det er godt at gå i skole og at man lærer nogle at kende. Der er 4 blokke på skolen, og der er to, der blev bygget, da

jeg gik i 1.klasse. Jeg synes, at vi får for lidt lektier for. Men jeg synes, at vi skal for tidligt op, og det kan være irriterende, hvis man har været til en fest, eller hvis man er kommet for sent i seng.

Michel 4.b: (uddrag)

Jeg er næsten aldrig sur, når jeg skal i skole, og jeg synes, at skolen er stor nok, og jeg synes, at vores klasseværelse er stort nok.

Når man har fornemmet naturen, må man forundres, og man må spørge, var det sådan, det begyndte?

SKOVSNIPPEN

Engang for længe længe siden, sad Vorherre ved sit store skaberbord, maledede fugle - gav dem navn og viden, slap dem løs med råd og kloge ord.

Han havde spist - og lige stoppet pibe, tog den første fugl i den lange kø, den blev malet smukt, fik navnet vibe, den skulle bringe forår, varme, tå.

Det gik rask med maling og med navne, et kig i spejlet og farvel og tak, hvid blev mågen, sort blev Odins ravne, pludselig har Herren ikke mer' tobak.

Hvad han sagde - det skal jeg fortælle, men minen røber jeg - den var lidt stram, han rejste sig - og steg af himlens stige, for at hente nye hundrede gram.

Næppe var han borte før en fugl i flokken, der ikke viste hensyn - endsige køkultur, hoppede mellem benene på storken, og over sneppen der netop tog en lille lur

Da Vorherre efter turen kom tilbage, træt af "stigen" - ta'r den første fugl, tror han det er sneppen med sin mæge, gi'r den farver blå og grøn og gul.

Piberøgen bølger som et tæppe, han seer på fuglen han lige malet har, han seer o ve' at det er ingen sneppe, den luskebuks har holdt ham godt for nar.

Han bli'r vred og rusker fuglen lidt, "Jeg har brugt min sidste farvelade" "Jeg har tilbage kun noget brunt og hvidt" "Dit navn skal være tyvagtige skade".

Siden da har sneppen været brunt klædt på, men lige munter, aldrig besk og sur, den selv har skylden, dengang den søvni'g l på Herrens bord og tog en lille lur.

21

Sættedammen 10år!

I år er det 10 år siden, at de første beboere flyttede ind i Sættedammen. Det er 12 år siden, at der lå en kælebakke, der hvor fælleshuset nu ligger. Det er 15 år siden, at nogle af os begyndte at arbejde med ideen om, at vi et eller andet sted i Københavns omegn ville være med til at lave et bofællesskab.

Ideen i Sættedammens bofællesskab er, at nok har man sit eget hus, hvor man kan være sig selv, men samtidig er man - sammen med de andre - fælles om en masse ting, som man mere eller mindre kan deltage i.

At Sættedammen blev det første bofællesskab af denne slags i Danmark, er noget af en tilfældighed. I dag er der mange. Det fandt vi ud af, da vi ville fejre vort 10-år sammen med de andre bofællesskaber fra hele landet. Det blev en fest, der overgik alt. Foruden os selv kom 19 andre bofællesskaber, og i alt deltog 700 mennesker i festen, der varede 1 døgn.

Men det er Sættedammen, vi skal fortælle om. Starten var en kronik i Politiken af Bodil Graae i foråret 1967. Den hed "Børn skal

ha' hundrede forældre". En gruppe mennesker samledes omkring ideen i denne kronik. Efter mange og lange diskussioner udskiltes en mindre gruppe, der foreslog at købe Malling Becks smukt beliggende grund og at indlede et samarbejde med arkitekterne Teo Bjerg og Palle Dyreborg.

I foråret 1969 købte sytten familier grunden i fællesskab, Og i løbet af kort tid var vi de syvogtyve familier, der var plads til på grunden.

Efter grundkøbet indledtes en periode med intens planlægning af byggeriet. I sommeren 1972 kunne de første familier flytte ind, og i løbet af de næste måneder kunne resten rykke ind.

Selve byggeriet består af 27 et- og to-plans huse og et fælleshus grupperet omkring fællesarealer med græs, frugttræer og legeplads. Desuden er der et større græsareal ved søen, der bliver brugt til fodbold, og der er byggelegeplads og køkkenhave.

Husene ejes af de enkelte familier, og til hvert hus hører et lille stykke have foran og bagved hu-

set. Endvidere hører der til hvert hus en andel af fælleshuset og en andel af fællesarealerne.

Idag bor der i Sættedammen 125 personer, heraf er halvdelen børn.

Hvorfor er vi flyttet i et bofællesskab? Vi synes, at de nære omgivelser er væsentlige for børn og voksne. Det mest nærliggende er da selv at være med til at udforme dem. Ved indflytningen havde vi ingen beslutninger om, hvad vi skulle lave i fællesskab, men vi havde mange ideer.

De første år var der mange praktiske ting, der skulle ordnes, og der var mange møder og megen snak om, hvorledes det skulle ordnes.

Især om, hvordan fælleshuset skulle indrettes, ja, hvad skulle det egentlig bruges til? I begyndelsen havde vi bare et almindeligt

lille komfur og som borde nogle spånplader på bukke. Idag har vi et restaurationskomfur og to større ovne og solide borde og stole. Men hvem kunne den gang vide, hvor glade vi ville blive for fællesspisningen. Vi kendte jo ikke hinanden.

Børnepasningen lagde vi megen vægt på. Børnehaven, som nu findes i egne lokaler på den anden side af Hulvejen, fik sin start i vores fælleshus. Og vi fik i fælleshuset tilrettelagt pasningen af vore egne skolebørn, når de kommer hjem fra skole om eftermiddagen. Den ordning tager vi os stadig selv af i fælleshuset.

Idag bruges fælleshuset kolossalt meget. Det bruges til møder, hyggeaftener, fællesspisning, fester, øverum for orkestre (Dammens jazzband, Sættedammens folkemusikor-

kester og andre. Vi har vaskemaskiner, baderum, TV-rum, pudrum og solfangeranlæg. Alt det er vokset op i løbet af de 10 år.

Sættedammen kan nok beskrives bedst ved at fortælle lidt mere om nogle af de aktiviteter, der har været gennemgående i de 10 år.

Vi har valgt:

Fællesspisningen

Fællesmøder og smågrupper

Sætteposten

Fælleskassen

Fællesrengøring

Sommerfester

Fællesspisningen organiseres hvert år i august måned på hold og samler hver aften mellem 30 og 50 personer omkring bordene i fælleshuset. Der er mandagshold, tirsdagshold o.s.v. Nogle deltager 1 eller 2 gange om ugen, andre er

med hver dag. Spiseordningen har fungeret i alle 10 år, og der har været serveret ca. 90.000 middagsportioner på ca. 3.000 dage. Maden laves på skift af de tilmeldte voksne over 18 år på hvert hold, og den, der laver mad, beslutter også, hvad der skal laves og betaler, hvad det koster, - og så spiser man gratis indtil næste gang, man skal lave mad. Børn er gratis med på de hold, hvor "deres" voksne er tilmeldt.

Fællesmøder har samlet bofællerne i alle aldre gennem de 10 år og blev i øvrigt afholdt også flere år før indflytningen. Der afholdes fællesmøde 1 gang hver måned. I tal betyder det efterhånden 150 fællesmøder.

Fællesmødebeslutninger træffes ved simpelt flertal. Alle punkter på

Glade musikanter på jubilæumsdagen.

dagsordenen har før mødet været drøftet i smågrupper, som der findes 8 af. Alle personer fra 5-6 år og opefter er medlem af en smågruppe. I smågruppen kan alle spørgsmål diskuteres - intet er for stort og intet er for småt. Samtidig kan smågrupperne indkaldes til praktisk arbejde eller indgå i samarbejde omkring en fest eller et arrangement.. Hvert år i januar måned sammensættes smågrupperne på ny. På den måde lærer alle hinanden at kende. Alt er ikke lyserødt, der er "gode" smågrupper, og der er "dårlige" smågrupper, alt efter, hvor solidarisk, man står sammen i pligterne og i fornøjelserne.

"Sætteposten" udkommer hver 14. dag og redigeres af 2-3 personer. Oftest er der børn med i redaktionen. "Sætteposten" indeholder forslag, referater, nyheder, efterlysninger, klager, salg eller bytte og meget andet. Der er udkommet mere end 300 numre, "Sætteposten" udkom allerede inden indflytning i Sættedammen i 1972. Fælleskassen opretholdes i kraft af indbetalinger på $\frac{1}{2}$ % af den månedlige indtægt for alle voksne i bofællesskabet. Der er passeret rundt regnet 350.000,- kr. gennem fælleskassen de forgangne 10 år. Pengene bruges til aktiviteter for børn og voksne, anskaffelser til fælleshusets køkken, til værksted, til udearealer, til projekter af alle mulige og umulige

slags. Bevillinger søges på fællesmøder, og regnskabet føres på skift blandt de voksne for perioder af $\frac{1}{2}$ til 1 års varighed. Der er praksis for, at der ikke bevilliges beløb til formål uden for Sættedammen, men ingen regel uden undtagelse, og undtagelsen er en bevilling på 1.000,- kr. til støtte af Hammersholt forsamlingshus (interessentskabsbeviser).

Fællesrengøring foretages hver lørdag formiddag af en smågruppe. Rengøringen omfatter fælleshusets forskellige rum, og trænger der til oprydning på en hylde, gøres det samme dag. En beboer i Sættedammen har hver 8. lørdag gennem 10 år gjort rent i fælleshuset, ca. 65 gange ialt.

Sommerfester har hvert år i august måned samlet bofæller og tidligere bofæller til et arrangement med lege og dans. Sommerfester har altid haft et indhold og et navn, der inspirerede til løsslupne optrin og udklædning: malerfest, dragefest, indianerfest, fællesdyrskue o.m.a.

Men vi skal også nævne eksempler på mange aktiviteter, der opstår på de enkeltes initiativ: Fælles sommerferiearrangementer, den årlige skiferie (i år er tilmeldt 60), teater- og biografture, gymnastik, fester, fælles indkøbsordninger og mere, som er med til at tegne billedet af Sættedammen.

Vi er endda slet ikke kommet ind på de personlige bånd, der skabes mellem bofællerne, og som har meget stor betydning. Vi vil jo ikke flytte fra Sættedammen. Kun 4 ud af 27 huse har skiftet ejere i de 10 år. 3 af de 4 huse er i øvrigt overtaget af mennesker, der i forvejen havde nær tilknytning til Sættedammen.

Udviklingen er ikke altid gået stille af i Sættedammen. En ting, vi har lært, er, at fællesskab kræ-

ver stor tolerance over for andre (som det altid gør naboer imellem). Man må hele tiden være åben over for den enkeltes ideer, ønsker og behov for at udfolde sig og samtidig holde sammen på fællesskabet.

Fik børnene så "hundrede forældre". Nej, det gjorde de ikke, men de fik mange venner i alle aldre, som de leger med, snakker med eller arbejder sammen med. Og det fik vi voksne også.

Gerd og Wanda

JULEHISTORIE

Der var engang nogle nisser. De havde et lille hus og var meget glade for det. Men nu skulle borgmesteren flytte det, og det var en sorg. Så tryllede de, at huset stod bag Sørenns have. Så begyndte de at holde en julefest, og så smed de gaver ned ad skorstenen. Store Thomas var julemand, og han kom i en kane med 100 rensdyr, som han stillede fra sig bag en carport. Julemanden gik ind og gav Henrik, Thomas, Nina, Rasmus, Laurits,

Jesper, Søren og Michael, der boede i Slettebjerget, Nanna og Luise, Simon og Trine, mange flotte gaver. De fik meget, meget risengrød, og det smagte smadder godt, og Ninas mor fik mandelgaven: en stor drage med en stjerne og et hjerte.

Så dansede de rundt om juletræet og sang "Så er det Jul igen" og fes rundt i hele fælleshuset. Så fik de gaver af nissen, der havde dem i en stor rød sæk. For nissen

var meget stærk og kunne løfte alle gaverne. Julemanden sagde: "I skal være lidt frække, så får I ikke så mange gaver". Tika, Anjas hund, havde spist for meget risen-grød og fik ondt i maven. Katten Pia kom løbende med en lille tyk mus, og alle børn satte efter den.

Da julemanden gik ud igen for at se til rensdyrene, var de blevet stjålet. Han prøvede at lede efter dem og kiggede i skraldespanden og containeren. Men så kom smeden med rensdyrene og sagde: "Jeg skulle lige lave noget på din kane ,

fordi ryglænet var faldet af".

Julemanden sagde tak og farvel til smeden og fløj gennem luften, og han smed gaver ned til smeden gennem hans skorsten. Det blev smeden glad for. Det var en sav og en skruetrækker og en fil. Der var og så noget til hans børn. Så fløj julemanden hjem til sig selv, og de festede den lange nat lige til den lyse morgenstund.

(Fortalt af børnen i børnepasningsordningen Leerbjerg Lod).

Præstegerning i Nr. Herlev Sogn

16 år blev det til (1966-82) halvdelen af min tid som præst og en fjerdedel af mit liv, idag et langt tidsrum, så det er klart, at det er en periode i mit og Mauds liv, som har betydet meget for os.

Overgangen fra det forrige embede kunne synes lidt brat. I 6 år havde jeg været residerende kapellan (sådan hed det dengang, nu er alle sognepræster) i Bloustrød-Liillerød pastorat - de hørte sammen dengang - med særlig henblik på betjeningen af de mange kaserne i området. Det var en ny stilling, oprettet for at undersøge, om det danske forsvar skulle have faste feltpræster, som man har det i mange andre lande, England og Norge f.eks. Det lykkedes dog ikke.

Det var en spændende tid, en herlig ung menighed, altid parat til diskussion og samtale og til at lytte, også til Guds ord. Når man så samtidig kan lide det primitive liv i felten, må jeg sige, at de 6 år var de bedste i min præstegerning - uden at jeg dermed vil sige, at de andre var dårlige.

Nørre Herlev var også et nyoprettet embede. Sognet havde ikke haft egen sognepræst siden 1655, da Svenning Jensøn døde (hans gravsten ligger i kirkens gulv). Bølg var der heller ikke til præsten. Han skulle bo i det gamle kommunekontor.

Jeg husker så tydeligt, hvor det gøs i mig, da den kendte skotøjshandler Hauge sagde det til mig på sit kontor. Han var da formand for Hillerød menighedsråd. (Jeg blev ansat af tre menighedsråd). På vejen hjem til Allerød kørte jeg så gennem Nørre Herlev for at beskue det gamle kommunekontor. Og jeg skal sige, at jeg blev glædelig overrasket.

Må jeg som det første tage Præstegården frem. Det betyder meget, hvordan man befinder sig i sin bolig, det er mange timer af ens liv, der tilbringes der. Bedre præstegård findes vel, men vi var yderst tilfredse, passende størrelse til os, passende udstyr (kun kælderen) og så den bedårende udsigt, som vi nød på alle tider af døgnet og året. Den savner vi meget her

på Kratbjergvej. Og så var intet menighedsråd, som vi virkede sammen med, smålig, når vi bad om forbedringer eller tilskud til arbejdet i sognet.

Kirken er et helt kapitel for sig. Som den ser ud nu efter restaureringen i 1975, skal man lede længe efter en kirke, der kan stå mål med den, i skønhed, stilfuldhed og afveksling. Alle sognets beboere burde valfarte til den, studere den, som jeg har gjort i 16 år, så først kender man virkelig sin kirke.

Tilslidst Menigheden. Det er en overgang, som ræven sagde, da man trak skindet af den! Så slemt var det ikke, men meget anderledes: at komme fra soldaterne til en nordsjællandsk menighed. Hos soldaterne var man hjemme, een af deres, her blev man set an. I nordsjællændere og for den sags skyld alle tilflyttere, hvor er I skeptiske og tillukkede, undtagen li-

ge når det gælder vejr og vind og skatter og ulykker!

Jeg håber sådan, at min efterfølger må have mere held med "oplukningen". Uden fællesskab er der ikke meget liv.

Jeg plejer gerne forsigtigt at antyde, at et sogns åndelige kvalitet kan måles på dets menighedsråd. Jeg har aldrig arbejdet sammen med noget menighedsråd, der i sin helhed kender kirken indefra, som det nuværende. Så selv om sognet ikke har haft selvstændig præst i 300 år, og selv om vækkelsen aldrig er nået inden for dens grænser - hverken den missionske eller den grundtvigske - der har jo været en højskole i Freerslev - så er det altså alligevel muligt at finde kirkens dør ud over de sædvanlige fester: Jul, konfirmation og begravelse.

Der er håb om, at dette menighedsråd er i stand til at finde den rigtige præst, der bl.a. som en af sine vigtigste opgaver har at lede gudstjenesten sammen med de andre ansatte. Og så kunne det jo være at menigheden efterhånden kom til at ligne sit menighedsråd.

Maud og jeg siger tak til alle venner for de 16 år og ønsker menigheden al mulig lykke og velsignelse fremover.

Hans Jensmark.

JEG~et lille rødt bondehus

Jeg er i alle tilfælde 150 år gammel, ja nogle siger, jeg er ca. 200 år, og jeg har ligget her med samme jordareal om mig i alle disse år.

Jeg har haft mange forskellige beboere i mig, både 2-benede og 4-benede. Den 1. december er det 25 år siden mine nuværende beboere overtog mig - jeg har hørt dem sige, at det var de nødt til for at alt skulle falde i hak - hvad de så mente med det.

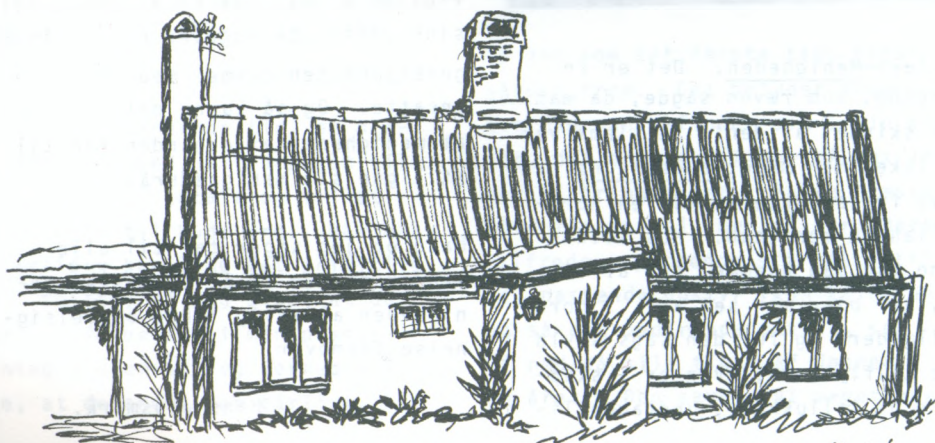
Jeg må fortælle lidt om, hvordan jeg ser ud. Jeg var - tror jeg nok - et lille hyggeligt rødt bondehus, ja, om jeg har været rødt altid, det ved jeg ikke, men i mange år har jeg været det.

De beboere jeg har nu, har jeg, som nævnt før, haft i 25 år. De har passet godt på mig. Min jord

omkring mig har de nu lavet om på. Jeg var vant til at der blev dyrket grøntsager, og jeg havde en masse frugtbuske, og jeg kan huske, at jeg har hørt, at nogle af dem, der boede her før, solgte frugt på torvet - det gør man ikke mere heromkring. Mine nuværende beboere har sået græs over al min jord, næsten - det synes de nu om.

Mine 4-benede beboere har lavet meget sjov med de 2 benede. Jeg har haft mange mus boende, ja, jeg har også haft mår boende og hermeliner - men de boede vistnok i jorden. Mårene lavede så meget spektakel på loftet, så de 2-benede begyndte at tro på nisser.

Man prøvede at fange måren i en mårfølde. Man lagde et æg i fælden, men det tog måren, og der var intet at se nogen steder, hverken skal eller indhold af æg-

Kenn Wortmeister
1982

get. Engang var fælden nu lukket i begge ender, så troede man, der var bid. Det var der også, men det var en lille mus, der havde forvildet sig derind.

Konen her i huset er ikke glad for musene, men hun kan lide huset, og så må hun finde sig i musene.

Der har også været spøgelser i mig. Jeg har hørt mine nuværende beboere tale om, at da de købte huset, var der en gammel mand, der var født i huset, der ikke kunne forstå, at man ville købe, fordi det spøjte - nogen gik igen - rundt om huset med træsko på og stillede sig foran døren og ville lukkes ind. Manden i huset siger, at han har været ude for det. Han ville lukke døren op, men der var ingen derude. Der var også en lem, der smækkede i hver aften, når mine beboere var kommet i seng. De fandt ikke ud af, hvad det var - men det var også nok spøjset.

Men meget er forandret - også jeg. Mine beboere talte engang med borgmesteren om de måtte stykke en grund fra - ikke fordi de ville sælge med det samme, men man ved jo aldrig, hvad tiden bringer.

Men det ville borgmesteren slet ikke give tilladelse til, for jeg skulle ligge og pynte herude i Ny Hammersholt - ja - ja men hvad skete - der blev efterhånden givet tilladelse til at bygge på jorden

hele vejen udenom og på bakkerne - så sagde mine beboere, at gav man tilladelse til det, så behøvede jeg ikke ligge og pynte mere.

Så byggede de først til i den ene ende af huset - nogle år senere byggede de til i den anden ende. De blev nemlig bedsteforældre, og så skulle der være plads til børnebørn. Jeg syntes de helt ødelagde mig - men jeg er meget hyggelig indvendig. Tilsidst tog de stråhatten af mig, og gav mig nogle almindelige plader på i stedet for, men de puttede noget tykt noget under pladerne, og de siger, at jeg er blevet meget lunere at bo i - især på 1. sal.

I skal nu høre lidt mere om musene - de kom altid ind om efteråret. Konen i huset kunne jo ikke lide dem. Det gjorde ikke så meget, at de rendte rundt i huset, men når de kom i hendes skuffer i køkkenet så skreg hun op. Så her i august i år sagde hun, at nu ville hun tage alle ting ud af skufferne og lægge dem på køkkenbordet. Det så skrækeligt ud, men hun var ligeglad. Manden skulle hver morgen se efter i skufferne, om der var kommet mus. Der gik en måned, og der gik nok en måned og stadig ingen mus. Da det så blev november lagde hun alle tingene på plads igen, og så er jeg meget spændt på, om der kommer en mus, for så skal jeg ikke glemme at grine.

Værtspår i forsamlingshuset

Efter 23 år som værtspår ved Hammersholt Forsamlingshus mente Doris og Roman Ptak her i efteråret, at tiden var inde til at gå på pension.

Vi har i den anledning bedt dem fortælle lidt om, hvordan de mange år er forløbet.

Roman:

Vi havde boet i Hammersholt i næsten ti år, da vi blev ansat som værtspår i forsamlingshuset. Det første års tid delte vi jobbet med et andet par, men det var ikke nogen god ide, så derefter har vi klaret det selv.

Vores første fest var juletræ for børn lige efter julen 1959. Der var 100 børn og deres forældre. Der var jo ingen borde i salen, så der blev serveret chokolade og kager i den lille stue ved siden af køkkenet til hold på 30 personer ad gangen.

Doris:

Derefter gik det slag i slag med bal hver den første lørdag i måneden. Det gik som regel meget livligt til, og som oftest med et rask lille slagsmål eller to.

Men, forsikrer Roman, altid kun mand mod mand, og som regel gik kamphanerne selv udenfor, for at ordne deres mellemværende. Hvis de

ikke nåede udenfor, måtte vi jo "hjælpe" dem.

Det jeg husker bedst, fortsætter Doris, er at der klokken ti skulle være kaffe og kager til alle, og at der i køkkenet kun var et gammeldags koksfyret komfur, som ikke kunne varme, men som kunne fabrikere en masse røg.

De første år fyrede vi jo med koks overalt; foruden komfuret var der en stor kakkellovn i salen, den kunne en vinteraften let klare tre hektoliter koks, uden det havde nævneværdig indflydelse på temperaturen i huset, idet det meste af varmen forsvandt op på balkonen. Balkonen blev dog senere lukket, men først efter at et bestyrelsesmedlem havde fået en ølflaske i hovedet.

Roman:

Så blev der jo også spillet diletant, både af idrætsforeningen og

Han var dog taknemmelig, da han hentede den næste dag.

Ja, og så var der pinseballet, som ikke blev til noget, fordi musikken udeblev, men da alle vore gæster så drog videre til bal i Lyngby, fik man da vist et godt bal dernede.

af forsamlingshuset. Vi øvede i kælderen under scenen, hvor der også stod en lille kakkelovn, men den varmede nu ikke ret meget, så vi øvede for det meste med overtøj på. Jeg har selv spillet med flere gange. Det var meget fornøjeligt, men det var jo lidt svært at spille elskerroller med følelse, når man frøs om hænder og næse.

Men de bedste minder har jeg dog fra de år, hvor jeg var gymnastikleder for de unge. Der var jo dengang en masse landboudom i området, og da man om vinteren dyrkede gymnastik i forsamlingshuset, blev dette det naturlige samlingssted.

Om sommeren dyrkede man håndbold og fodbold på banen ved skolen, det er der, hvor der nu er "lilleskole".

Doris og Roman:

(næsten samstemmende) Ja, der har jo været en masse episoder, vi kunne fortælle om. Så som den gæst, der ikke rigtig kunne styre sin motorcykel, da han skulle hjem, og vi "overtalte" ham til at lade den overnatte i forsamlingshusets gang.

Så skal vi da heller ikke glemme ballet, som næsten ingen ende ville få. Der havde, medens dansen gik, raset en voldsom snestorm, og da det var tid at gå hjem, var alle veje lukkede og ilden i kakkelovnen var gået ud, så for at holde varmen måtte vi danse næsten til den lyse morgen, før der kom en sneplov og befriede os.

Alt det, vi her har fortalt har været små oplevelser fra dagligdagen som værtspar i forsamlingshuset men det bærende har dog været det gode samarbejde med de skiftende bestyrelser, og det sammenhold, der altid har været om huset. Uden dette sammenhold, havde det nok ikke været muligt at bevare huset og bringe det op til dets nuværende standard.

Selvom det ind imellem har været hårdt, er det jo nok ikke uden et stænk af vemod, vi trækker os tilbage. Det kan jo nok ikke undgås, at tankerne ofte vil vende tilbage til huset. Næsten et kvart århundredes arbejde glemmes jo ikke fra den ene dag til den næste.

O.A.

'Skovbørn' fortæller

Der var en gang en løve og en drage og en abekat. De var allesammen søde. De boede ude i skoven. De plukkede hindbær, og så fandt de noget appelsinyoughurt, og de fandt jordbær. Det var en mand, der havde smidt youghurten, og så gik de hen og drak den, fordi de var tørstige, og de fandt et æble, der smagte dejligt. Så gik de ned til luft-havnen og så tog de med en flyve-maskine til Afrika. Så fik de en slange og så gik de ud at bade, men så kom de op at slås og skubbede hinanden i vandet, og de var lige ved at drukne, men dragen kunne svømme, og den dykkede ned og tog dem op på sin ryg.

Så gad de ikke være i Afrika mere, men dragen fløj dem hjem, og så var der en soldat der fik dem. Men så pustede dragen på ham og han døde. Så kom ambulancen og kørte ham på hospitalet, men han var død. Han havde brækket armen. Så skød de andre soldater dragen, og der var kun de to tilbage.

1981

Historien om et træ

Det var et egetræ. En gang kom der en dreng, han var ude for at fange frøer, og så gik han hen til egetræet med frøerne og satte dem under træet, og så gik de op i træet. De ville bo der og lave et hul, så de kunne bo under det, og så ville de lave et hul til, som de kunne komme ud af, og de ville lave et hul, som de kunne kravle igennem ud i grenen. Så begyndte de at gå ud ad grenen, men pludselig begyndte det at blæse, og så væltede træet, og der kom jord ind i hullet, så de ikke kunne bo der. Men så fundede de et hus, og så boede de der. Der var et hul i huset, så de kunne kravle ud. Men der var lås på huset, så der var ingen, der kunne komme derind. Så kom der et menneske og smadrede en rude og gik ind og tog frøerne, og han klemte dem, så de var lige ved at dø.

Rasmus H. Rasmus J.

Ida L. Sebastian. 1982

Historie om en ræv

Der var en ræv, der spiste en høne. Hønsemanden havde glemt at lukke døren, og den næste morgen, havde ræven taget en høne. Så sagde han: "Hov, jeg vil ikke have mine høns ud mere, for jeg vil ikke have, at

ræven hele tiden spiser af mine høns". Så låste han buret, så ræven ikke kunne komme ind, men ræven var så stærk, at den rev hele hegnet ned, men den kunne ikke komme ind. Hvis den smadrede vinduet, kunne den skære sig. Så stak den hovedet ind ad vinduet, men så stødte den imod et skilt, hvor der stod: "Forbudt for ræve".

Så blev den helt forskrækket, for den troede, der var krigere derinde. Hønsene havde nemlig klædt sig ud som krigere, og så havde de en dolk, og så stod de oven på hinanden, så de var større end ræven. Så skød hønsene, men så kom politiet og sagde, at de ikke måtte. Men de havde skudt en betjent. Så sagde manden, at politiet skulle sætte ræven i fængsel, for han ville ikke have spist alle sine høns. Så kom der en hund ind i fængslet og bed ræven, så den døde. Men den døde ikke rigtig, for det er kun en historie.

Rasmus m. fl.

Engang havde jeg mit arbejde i en hedeplantage. Her voksede næsten kun bjergfyr. Fyrretræerne havde ikke alene til opgave at binde sandet, men skulle også - ved de affaldne nåle, skabe en muldbund, som igen skulle skabe voksemuligheder for mere værdifulde træarter.

LÆRKETREET

Jeg er en lille spinkel lærk, mellem lyngtuer, revling og pil, skøn i min grønne nålesærk, koket - en pige med stil.

Hede, du er en vild krabat, lyngen en langskægget fyr, jeg er et vårtræ, tyve karat, et helt lille eventyr.

I bjergfyr grimme med uredt hår, kig her og se min pragt, snart min krone til himlen når, en kæmpe med guddomsagt.

Da suste den vilde vestenvind, den peb med kulde og sand, da sukkede lærken myg i sind, her var dens overmand.

Da svang en hedelærke sig op, fra lyngtuens skærmende gem, priste med hele sin lille krop, lyngen - dens elskede hjem.

Bjergfyrren rysted' sit viltre hår, "vi er gamle, har kæmpet og stridt for dig, lille lærk, i hundred' år, - din tak har skuffet os lidt".

Da grød den lille hovmodige lærk, og tårer som pure guld faldt fra den grønne nålesærk, og ned på bjergfyrrens muld.

J.S.J.

OG SÅLEDES BLEV DET ALLIGEVEL EN RIGTIG GLÆDELIG JUL I DET LILLE HJEM!

NW 82

Rigtig glædelig jul!

Statens Gårde og det Frederiksborgske Stutteri

Agronom Knud Kristensen, der gennem en længere årrække har været ansat ved Statens Gårde, har været lidt ked af, at Gårdenes turistbrochure kun indeholder sparsomme oplysninger om Gårdenes historiske baggrund. Derfor har han samlet de vigtigste facts og samtidig henvist til et par enkelte litteraturkilder, der er tilgængelige på biblioteket i Hillerød.

Som nævnt i gårdenes turistpjece omtales Favrholt i Danmarkshistorien allerede i 1366, da Valdemar Atterdag erhvervede sig gården under sine bestræbelser på at samle jordegods i Nordsjælland.

I 1547 fik Christian III's kansler Anders Barby skøde på gården, men denne solgte gården 7 år senere til den berømte statsmand Peder Oxe (1520 - 1575) (Gissfeldts bygmeister), men 4 år senere i 1558 mageskiftede han Favrholt med kronprins Frederik (den senere Frederik II)

(1534 - 1588) og fik Tølløse slot ved Holbæk.

I årene 1560/61 blev hovedbygningen på Favrholt nedrevet på Frederik II's ordre og de to gamle herregårde, Hillerødsholt (om dette senere) og Favrholt fik nu fælles historie, idet de efterhånden gled ind under det af Frederik II oprettede og senere så berømte Frederiksborg stutteri.

I Christian IV's tid (1588-1648) blev Favrholt også benyttet som

mejerigård, og der foreligger så detaillerede regnskaber fra enkelte af årene, at det fremgår, at køerne gav 20-25 kg smør pr. ko i årligt gennemsnit, hvilket på den tid antagelig har været en "kongelig ydelse".

For at følge begivenhederne kronologisk op må vi tilbage til Frederik II.

Den fra Svenskekrigen så berømte admiral, Herluf Trolle (1516-1565) havde ved ægteskab med Birgitte Gjæe erhvervet svigerfaderen Mogens Gjæes (Rigshovmester under Christian II) gård Hillerødsholm, der antagelig har ligget på den holm i slotsøen, hvor slottet nu fremtræder. Kong Frederik II får nu overtalt sin admiral til atter et mageskifte, og 1. juli 1560 afstår Herluf Trolle sin arvelod til kongen, der her opfører sit jagtslot. Til gengæld erhverver Herluf Trolle Skovkloster ved Næstved, hvor han og hans hustru senere opretter Herlufholms lærde skole. To stentavler, der findes på slottet den dag i dag, fortæller eftertiden om dette bytte, og det er muligvis Herluf Trolle, der foreløbig forblev som kongens lensmand, der har ladet disse tavler lave.

Da Frederik II's Frederiksborg således afløste Hillerødsholm, flyttedes navnet ud til den lille ladegård nordvest for slottet, som kongen havde erhvervet samtidig med

Favrholm(1558). Favrholm hed nu i mange år i daglig tale blot Store Ladegård.

Frederik II byggede en del på den lille ladegård, og han og Christian IV skal have drevet lidt hesteopdræt på gården, men til ære og værdighed som statsinstitution og kongeligt Frederiksborg Stutteri kom Hillerødsholm først langt senere. Kongernes store hestestutteri lå dengang i Esrom, og først da dette blev nedlagt, samledes de kongelige stalde og stutтерiet på Hillerødsholm. Kong Christian VI lod i årene 1742-46 sin generalbygmester Laurids Thura opføre et nyt Hillerødsholm med det store ridehus, der berømmes for sine mægtige træhvælvninger.

Frederiksborg stutтерiet opnåede berømmelse i hele Europa, dels ved fredelig handel og dels ved de mange krige, vi dengang førte. I slutningen af det 18. århundrede stod Frederiksborg stutтерi på højden af sin glans og ejede en stor del af Nordsjællands jord, idet ca. 20.000 ha hørte ind under stutтерiet, og fra et helt herred måtte bønderne gøre hoveri for det.

Den store hestebestand fortærede umådelige mængder af hø fra omegnens gårde og Hillerødsholms egne vange, hvor vangemændene vogtede dyrene i græsningstiden.

Stutтерiet kan beskrives som et

"hestens Detroit" for sin tid, og en betydelig mandskabsstyrke var knyttet til hesteopdrættet, hvis øverste leder i flere århundreder var de skiftende amtmænd over Frederiksborg amt, der havde titel af overstutmester. Under amtmændene stod stutmestre, staldmestre, beridere, folemestre og staldknægte, fodermestre, vangemænd, staldskriver, sommertjenere, sadelmagere og smede.

I høstens tid rullede hølæssene mod Hillerødsholms store lader, i ridehuset tumlede beriderne og staldknægtene med de unge heste, og i folestalden vågede folemestrene over de ca. 100 føl, der årligt kom til verden på stuttheriet.

I et hjørne af den store gårdsplads stod træhesten som en tavs formaning til at overholde det strenge reglement indenfor stuttheriets

mure. En tur på denne varede tre timer, og dens ryg var knap så behagelig som Frederiksborghestens. Banden og sværgeren i stalden var strengt forbudt. Kvinder måtte ikke ses på stuttheriets enemærker og tobaksrygning var bandlyst under striglearbejdet.

Om morgenen vækkedes mandskabet af tromme-hvirvler, og man ilede til morgentjeneste i staldene. Når staldmesteren havde tilset, at alt var i orden, stillede man til morgenbøn og morgensalme. Tre gange om dagen kaldte trommen til staldtjeneste, sidste gang kl. otte om aftenen.

Dagens arbejde sluttede med en salme, på slaget ni lukkedes dørene til staldene, og heste og gårdens mandskab gik til ro i den store gård.

Stuttheriet bestod i over to hundrede år, og talrige avlsdyr eksporteredes til europæiske hoffer, selv Struensens reformer og nedskæringer på slotsbudgettet kunne det overleve, men i 1870'erne var dets dage talte.

Datidens finansfyrste, statsråd C. F. Tietgen overtog 1878 Hillerødsholm og søgte at redde stuttheriet som privatvirksomhed, men det lykkedes ikke, og Tietgen solgte 1883 gården, som derefter blev drevet som landbrug indtil 1922.

Hillerødsholms ejere efter Tietgen var godsejer Edvard Hansen, 1883-1885 - enkefru Maria Hansen, 1885-1907 - Godsejer A. Poulsen, 1907-1918, konsul Lütken, 1918-1927, godsejer Ib Petersen, 1927-1932, grosserer H. Poulsen, 1932-1937 og Frederiksborg Slotssogns kommune fra 1937.

I 1922 ophævedes Hillerødsholms storlandbrug, og statens jordlovsudvalg lod 28 unge statshusmænd trække lod om parcellerne, og i løbet af sommeren rejstes de nye husmandshjem på den gamle herregårds-mark fra Tirsdagsskov og Selskov til Gribskov og Lille Dyrehave.

I en årrække lå Hillerødsholm hen som herregård uden jord, og gradvis satte forfaldet ind.

Forsøg på at finde anvendelse til det store bygningskompleks - til gigtsanatorium eller andet socialt formål løb ud i sandet, og ridehuset måtte en tid lide den tort at huse en biludstilling. En tid var der vintertennisbane i ridehallen, og cirkus Benneweis havde senere i en kort årrække vinterhovedkvarter i en del af bygningerne.

Som årene gik fik Hillerødsholm mere og mere præg af ruin over sig, og i 1937 købte Frederiksborg Slotssogn (nu indlemmet i Hillerød Kommune) Hillerødsholm til nedrivning for at skaffe plads til Nyhuses

udvikling. Nyhuse er den bydel af Hillerød, der ligger vest for Irma-torvet, og en mængde vejnavne refererer til den gamle herregård. Ridehuset var den del af Hillerødsholm, der sidst faldt for hakke og økse, idet den lokale rideklub ihærdigt forsøgte at sikre dette. Store bidrag blev tilvejebragt, men de forslog ikke, og sognerådet solgte derefter bygningen til Hørsholm rideklub, og den sidste rest af det berømte stutteri ligger nu lige udenfor Hørsholm ved vejen mod Rungsted.

Altså er såvel stutteri som Hillerødsholm nu hedengangen, men gårdene er så nøje knyttet til dette, idet stutteriets afvikling har dannet basis for gårdenes opståen og udvikling.

Som nævnt havde stutteriet økonomiske vanskeligheder op gennem det forrige århundrede. Disse satte allerede ind, da Napoleon hærgede i det ganske Europa.

Denne økonomiske stramning medførte reduktioner af stutteriet, og det var ved disse reduktioner at Favrholt og Trollesminde opstod. I årene 1804-06 opførtes Favrholt nuværende Hovedbygning omtrent på samme sted, hvor Peder Oxes gamle gård havde ligget, og blev nu atter drevet som en selvstændig ejendom med et jordtilliggende på 650 ha + 150 ha til høslet og græsning. Allerede på det tidspunkt blev

Favrholm benyttet som forsøgsgård, idet man var begyndt at importere fremmede kvægracer med det formål ved krydsning at forbedre vore egne racer. Det var især schweizer- og tyrolerkvæg, der blev indført, og Favrholm blev nu udset som stamgård for disse racer. Nogen dominerende indflydelse for vor kvægavl fik disse forsøg dog ikke, idet meningerne om deres værdi var noget delte, og i 1835 bortforpagtedes Favrholm og var således forpagtergård, indtil staten i 1917 selv overtog driften.

Sammenlignet med Favrholm er Trollesminde en forholdsvis ny gård, idet den blev opført ved den store indskrænkning af stutтерiet, som fandt sted 1840. Navnet Trollesminde refererer til søhelten Herluf Trolle, der som nævnt ejede det ældste Hillerødsholm. Gården blev ligesom Favrholm bortforpagtet og

var ligeledes forpagtergård indtil 1917.

Grunden til at staten i 1917 overtog driften var dels et fra dansk mejeribrugs side længe næret ønske om at få oprettet et både praktisk og videnskabeligt arbejdende forsøgsmejeri, hvor visse spørgsmål kunne blive taget op til nærmere undersøgelser, som man ikke ad anden vej - altså ved ambulatoriske forsøg på almindelige mejerier - kunne få løst på tilfredsstillende måde.

Endvidere havde forsøgslaboratoriet virket i ca. 40 år ved forsøgsværter, d.v.s. større gårde, der for kortere eller længere tid stillede deres besætninger til rådighed, og man var også fra den side stærkt interesseret i en permanent virksomhed med friere dispositionsret.

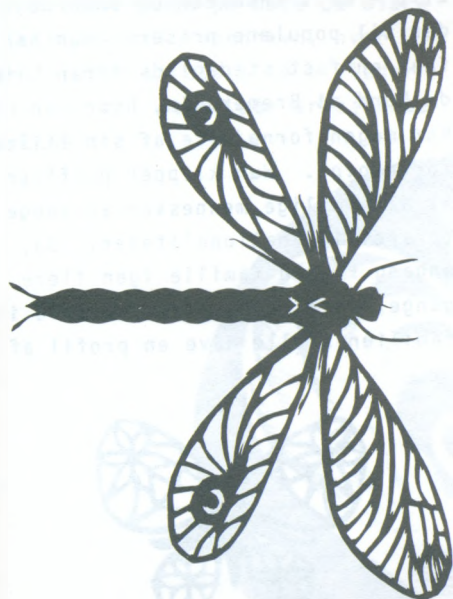
Knud Kristensen

Udsnit af de nuværende staldbygninger på Favrholm.

Pigen med silhouetterne

Beboere i Brødskovområdet, som modtager borgeravisen, samt de som gennem årene har købt Brødskov Jul, har sikkert lagt mærke til, at der ind imellem har været illustreret med silhouetter. De første år måske lidt naive, men efterhånden finere og finere i udførelsen. Nogle kan måske også huske en salgsbod på Gede-Bede marked på Høvelsgarden passet af en lys pige med blå øjne og et lidt genert smil.

Hvem er pigen bag disse silhouetter? Hun hedder Lisbet Kemp og bor i Ny Hammersholt. Den lille pige med de søde silhouetter af mennesker i runddans (Brødskov Borgeravis' forsidebillede 1976) er nu blevet voksen. Det er hendes silhouetklip også. De har i årenes løb udviklet sig til kunstværker. Fra bittesmå fine møl til store billeder af landskaber og bygninger, alt sammen udført med fantasi, dygtighed og fantastisk fingerfærdighed.

Lisbet Kemp er autodidakt (d.v.s. selvlært). Det hele begyndte, da hun som ca. 10-årig så en udsendelse i fjernsynet om papirklip. Det syntes hun, så spændende ud og besluttede at forlade sin hidtidige lidenskab - at fremstille og

samle på kludedukker - til fordel for papir og saks. Det var nu ikke så let, som det så ud til, men hun var heldigvis udstyret med en engels tålmodighed og en gevaldig stædighed, så hun fortsatte trøstigt - med at klippe svaner. I løbet af det første halve års tid klippede hun flere hundrede svaner, så familien til sidst blev helt betænkelig ved hendes mentale tilstand, men stædigheden gav bonus, for hun blev dygtigere og dygtigere, og da hun om foråret blev opfordret til at deltage i årets Gede-Bede marked, tog hun mod til sig og stillede med en bod med et udsnit af sine klip - og nu var der også andre ting end svaner. Det blev til et rart tilskud til lommepengene. I årene derefter var Lisbets bod altid at finde på markedet, og hendes klip udviklede sig fra svaner og trolde til træer og landskaber samt

de før omtalte insekter, som kan foldes, så man fornemmer de svirrende vinger.

Under Hillerød Festivalen i 1978 udstillede en kunstnergruppe deres arbejder forskellige steder i byen, bl.a. på biblioteket, og her kunne man også se nogle af Lisbets arbejder.

Som almindelig fattig studerende er det rart med lidt arbejde i ferien, og hvad er mere nærliggende end at klippe silhouetter. Lisbet har både været i Lyngby Storcenter og på Strøget, hvor hun, udstyret med et skilt på maven med et udsnit af sine ting, dels klipper profiler af dem som ønsker det, og dels sælger af sine klip - mest insekter og småarbejder til populære priser. Hun har fået en fast stodeplads foran Cafe du Nord på Bremerholm, hvor hun har megen fornøjelse af sin lille forretning. Hun klipper profiler af alle mulige mennesker af mange forskellige nationaliteter. Ja, engang kom en familie igen flere gange, fordi de syntes, at alle i familien skulle have en profil af

børnene i julegave. Før tilladel-
sen til at klippe gik i orden,
kunne hun have lidt besvær, idet
man ifølge kommunens vedtægter
ikke må stå stille, mens man frem-
stiller sine produkter. (Dette er
der som bekendt, betjente der o-
vervåger). Så for at overholde
forordningerne måtte Lisbet en-
gang gå op og ned ad Strøget et
par gange (ivrigt klippende) sam-
men med modellen (i baglæns skridt-
gang) samt dennes familie og andre
nysgerrige, overvåget af to be-
tjente på både turen frem og til-
bage - før en tilfreds kunde kun-
ne gå, forevigtet sort på hvidt.

I Decembris måned vil man kunne se
nogle af Lisbet Kems arbejder på
Hillerød bibliotek, og man vil
kunne møde hende på Cafe La Glace
i Skovbogade i København, hvor
hun foruden at udstille billeder
vil være til stede som arbejdende
kunstner.

Og fremtiden - Lisbet Kemp lægger
ikke skjul på, at hun helst vil
hellige sig kunsten, men det er
en trang vej at gå. I sommer hav-
de hun tilbud om at åbne en bod i
Tivoli, men efter mange overvejel-
ser sagde hun, Nej tak. Hun var
bange for, at det ville ende med
at hendes klip blev industripræ-
gede, at hun ikke længere ville
kunne lade sin sindsstemning og
fantasi komme til udtryk i arbej-
derne, når det var nødvendigt at
arbejde på højtryk for at holde
lageret ved lige. Så denne gang
vandt snusfornuften, og Lisbet
fortsætter sine studier til arki-
tekt i design linien, som omfat-
ter industriel design, møbelkunst
og grafisk design. Så hvem ved,
om der ikke fremover vil komme en
fornyelse inden for disse felter!
Et er i hvert fald sikkert, Lis-
bet Kemp vil vi høre mere til.

E.A.

'Unge' Lars Hansen

*Mit hjerte altid vanker
i Jesu føderum*

— — —

Det er juledag 1820. Julehøjmes-
sen i Nørre Herløv kirke er be-
gyndt. Fra stolen i koret ser ka-
pellanen tankefuld ud over sin me-
nighed. Hans blik glider hen over
de hvidkalkede hvælvinger, mens
han tænker på det, han nylig havde
hørt, at skjult under den hvide
kalk skulle hvælvingerne være
fyldt med billeder, som skulle væ-
re blevet malet for tre hundrede
år siden. I reformationstiden
skulle billederne være blevet kal-
ket over af nogle velmenende men-
nesker. "Ak ja", tænkte kapella-
nen "alt for velmenende mennesker
volder med deres iver ofte ubode-
lig skade". Hans blik gled atter
hen over den fremmødte del af me-
nigheden. Siden gårdenes udflyt-
ning fra landsbyen havde de ud-
flyttede folk isoleret sig noget
fra det tidligere fællesskab,
hvilket også kunne konstateres af
fremmødet i kirken. Størstedelen
af dem, der er mødt op, er bebo-
erne i byens landarbejderhuse.
Enkelte udflyttergårde er repræ-
senteret, mens folk fra de i
landsbyen tilbageværende gårde er
mødt talstærkt op. Der er bonden
fra Gerstinsgård, det nye ejerpar
fra Dønnegård. Selv Hans Nielsen
fra Enghavegård havde fundet her-
op denne dag.

På sin faste plads på bænken lige
under prædikestolen sidder "Unge"
Lars Hansen. Trods det, at hans
hår og skæg havde været hvidt i
en del år, og hans ansigt overteg-
net med gammelmandsfurer, blev man
ved med at nævne ham ved det navn,
som man af praktiske grunde brugte,
da hans far - "Gamle" Lars Hansen
- endnu levede. Om det skyldtes
den respekt, som man, så længe
efter, fortsat nærede for hans
far, eller man fastholdt navnet,
fordi "Unge" Lars Hansen var ret
vellig, ja, det var ikke så lige-
til at afgøre.

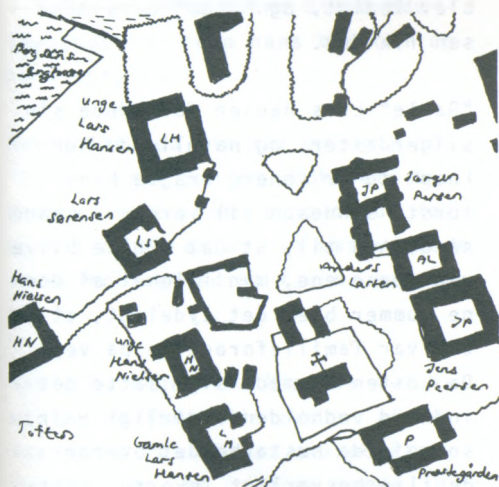
Selv om årenes bondeslid havde sat
sine spor på hans krop, var det
først, da hans kone, Sofie, døde
lige før Sct. Hans, at han virke-
lig var begyndt at se gammel ud.

Han følte sig også gammel. Den
aktive interesse, han oftest havde
vist for sine omgivelser og med-
mennesker, forsvandt den dag, han
fulgte sin kone til graven. Han
føjte det, som om han stod ved
vejs ende og så tilbage på det, som
var passeret. Minderne kom hele
tiden. Bedst som han stod med et
eller andet i hånden, var det li-
gesom, at netop den ting var en
nøgle til minder om en begivenhed
tidligere i hans liv.

Idag syntes minderne helt at skulle overvælde ham.

Salmen sluttede, og orglet tonede ud, mens kapellanen gik på prædikestolen. Han begyndte at læse juleevangeliet "Det begav sig i de dage, da - -

Disse højtideligt udtalte ord sendte "Unge" Lars Hansen ud på en lang vandring af mindernes sti.

Det var i begyndelsen af hans aktive livsløb. I modsætning til de fleste drenge på samme alder var han ikke blevet bortfæstet i fremmed tjeneste. Der var nok, der var interesseret i at få ham som tjenestedreng, for han var stor af sin alder, og han havde kræfter, så han kunne tage sin tørn på lige fod med mange voksne karle. Men hans far kunne ikke undvære ham hjemme på gården eller som afløser i hoveriarbejdet.

Gården, hans hjem, som lå et stenkast vest for Herlöv kirke, var en af landsbyens største. Det var en stråttækt, firelænget bygning opført i kampesten. Den eneste adgang til beboelseshuset var ud mod den lukkede gårdsplads, så når porten var stængt, og det blev den hver aften, var det ikke muligt for en voksen mand at komme ind i huset, idet de få vinduer, som vendte ud mod omverdenen, var så små, at de ikke lod sig passere.

Det var tydeligt, at gårdens bygmester havde taget højde for, at der fandtes tyve, røvere og andet ufredsfolk.

Hans far havde overtaget gården fra sin far, og takket være sine stærke hænder, sit ukuelige gåpå-mod og sin store interesse for forbedringer, havde han forvandlet den ret forsømte gård til et efter forholdene veldrevet landbrug.

Efter forholdene - ja. De vilkårlige hoverikrav, den u hensigtsmæssige spredning af de mange småagre, der udgjorde gårdens jordtilliggende og de tyngende skatter og afgifter, som opkrævedes af fogeden, satte snævre grænser for, hvor meget selv en flittig bonde kunne drive det til.

"Gamle" Lars Hansen var oldermand i bystævnet. Dette hverv var han blevet valgt til for mange år si-

den. Egentlig skulle gamle Hans Nielsen have overtaget hvervet efter sin far, men på grund af hans udprægede mangel på organisatoriske evner, og da han oftest var i modsætning til de andre bønder, var han blevet vraget ved valget.

Siden da havde Hans Nielsen-familien gjort meget for at gøre livet surt for "Gamle" Lars Hansen.

"Unge" Lars Hansen var en opvakt knægt, som interesserede sig for det, den gamle degn i Rytterskolen kunne lære børnene. Især interesserede det ham, når degnen med iver delagtiggjorde bønderbørnene og landarbejderbørnene i sine ideer om, hvordan man ved at samle bondens agre omkring gården kunne gøre det lettere for bonden at passe dem og få mere ud af jorden.

Disse tanker spirede i drengens modtagelige sind, og efterhånden som han voksede til, drøftede han det ofte med sin far. Men det irriterede ham en del, at faderen ikke begejstret bifaldt hans ideer ja ligefrem klamrede sig til, at alt skulle blive ved den gamle orden, for sådan havde det altid været. Der skulle hengå en del år, før faderen indså det rigtige i sønnens ideer, og så skulle der endda finde en ulykkelig hændelse sted, før han forstod, hvor dårlig en ordning den daværende fordeling af jorden var.

"Unge" Lars Hansen var blevet en mand i sin bedste alder. Han var fem år tidligere blevet gift med Bodil - en datter af bonden Lars Sørensen. Hun havde været hans bedste ven i drenge- og ungdomsårene. Venskabet havde efterhånden udviklet sig til en hengiven, gensidig kærlighed, og det var ikke uventet, at de to unge giftede sig med hinanden, da fæstet for nabogården til svigerfaderens gård blev ledigt, og "Unge" Lars Hansen fik det.

"Gamle" Lars Hansen forgudede sin svigerdatter, og navnlig da hun knapt to år senere bragte hans første sønnesøn til verden. Længe så det ud til, at det skulle blive ved denne ene, men i løbet af denne sommer blev det tydeligt, at der var familieforøgelse på vej. Da høsten nærmede sig, satte det ind med vedholdende dårligt vejr, som gjorde høstarbejdet overordentlig besværligt, hvorfor høsthoveriet fortsatte meget længere end normalt.

Bøndernes eget korn stod endnu på roden, og tiden nærmede sig høstigt, hvor gærderne på marken skulle tages ned, så kreaturerne kunne færdes frit over det hele.

Langt om længe var fogedens høstarbejde overstået, og så var det for bønderne ellers med at komme igang med at høste deres egen afgrøde. Heldigvis var vejret med

dem, så det så ud til, at de alle skulle nå at blive færdige, inden gærderne skulle falde.

Aftenen før den sidste høstdag sendte fogeden besked til bønderne om, at de næste morgen skulle stille med heste og vogne. Denne besked bekom ikke Lars Hansen vel, for da han var den, der havde tilsået mest jord, manglede han endnu at få meget af det kørt i laden. Dette kunne blive ødelæggende for både hans økonomi og hans agtelse.

Han talte med sin far om det, og "Gamle" Lars Hansen indkaldte bystævnet, hvor han fortalte om forholdet og foreslog, at man ventede endnu en dag med at fjerne gærderne.

Gamle og unge Hans Nielsen var imidlertid ikke tilsinds at afstå fra deres ret til at slippe kreaturerne løs, og, som de sagde, hvis ikke oldermandens dreng opgav ævred, ville de selv fjerne hegnene. Dette vakte stor harme, men i den situation kunne man intet gøre. Ingen kunne heller tilbyde hjælp, da alle hestekøretøjer skulle køre for fogeden.

Næste morgen, inden arbejdet gik igang, talte "Unge" Lars Hansen med fogeden, og da denne ikke var i sit værste lune, blev det aftalt, at han kunne køre hjem, når han havde kørt sin del af læssene.

"Unge" Lars Hansen var ikke bange for at tage fat, og hans hest var ret ung og stærk, så henimod et par timer før aften, kunne han køre hjem for at begynde med sit eget. Han blev fulgt på vej af bekymrede blikke.

Straks han var kommet hjem, lagde han skrave på vognen, hjalp den ret besværede Bodil op i vognen, og afsted gik det ud til agrene, hvor kornet var stillet i trav.

De begyndte straks at læsse. Lars forkede, og Bodil lagde kornet. Han havde travlt, kunne hun mærke, og hun havde svært ved at følge med, for i sin tilstand blev hun let træt.

Da de kørte efter det sidste læs, var det ved at være mørkt, og uden trak tunge skyer hurtigt op fra vest. Mod denne trussel samlede "Unge" Lars Hansen sine sidste kræfter og satte tempoet endnu mere op. Men Bodil havde ikke nogen kræfter i reserve, hvorfor hun ikke kunne nå at lægge negene omhyggeligt nok efterhånden, som de blev kastet op til hende. Hun var så træt, da de endelig kørte hjem, at hun måtte lægge sig ovenpå negene. Lars sad foran på læsset med tømmerne i hånden. Det var næsten for mørkt, til at han kunne se at styre hesten, og det var sikkert også derfor, han ikke så stenen.

Der lød en grim knasen, da det ene baghjul brød sammen. Vognen hældede, og den bageste del af læsset skred af. Bodil faldt sammen med negene. I et spring var Lars nede på jorden. Han fandt hende liggende på ryggen, helt stille med et udtryk i øjnene af angst og smerte, men kun et kort øjeblik, så forsvandt øjnenes livindad, som forsvandt det i mørke brønde, hvorfra intet mere kunne ses. Da det uafvendelige gik op for ham, fornemmede han en sort tomhed, som bredte sig i ham og fyldte ham helt.

Alle i landsbyen var stærkt berørt af den sørgelige hændelse, og man reagerede med at føle en stærk harme mod Hans Nielsen-familien, som efterhånden blev helt isoleret fra landsbyfællesskabet.

"Gamle" Lars Hansen havde på baggrund af ulykken fået øjnene op for den u hensigtsmæssige måde, hvorpå man havde fordelt jorden imellem sig, og da samtidig rigets ledende mænd iværksatte arbejdet med en jordreform, var han ikke sen til at tage del i diskussionen. Hans iver smittede efterhånden af på sønnen, så denne lidt efter lidt lavede op igen og begyndte at interessere sig for sin omverden.

Det var helt naturligt, at "Gamle" Lars Hansen var den første bonde fra Nørre Herløv, som ved den storstilede ceremoni på Frederiksborg Slot i maj 1788 fik skøde på arvefæstet. Talerne priste den danske bonde, og skødet på arvefæstet blev personligt overrakt af C.D. Reventlow.

"Gamle" Lars Hansen var nu en fri bonde, jorden var omfordelt, så den udgjorde en samlet helhed, og hoveriet var erstattet af en aftale om nogle få dages arbejde på de kongelige jorder.

Et par år efter opgav "Unge" Lars Hansen sit fæste og flyttede hjem for at overtage styret af faderens gård. Faderen var begyndt at føle sig for gammel til at klare arbejdet, og da en sygdom stødte til, lod han arvefæstet overgå til sønnen. "Gamle" Lars Hansen blev under sin sygdom tilset af præstegårdsforpagterens Sofie, som havde gode evner til at passe syge menne-

sker. Hun havde også en god indflydelse på "Unge" Lars Hansen. De to havde mangen en god samtale, og efterhånden følte han, at der blev løst op for den sorte ensomhed, som han havde båret siden hin ulykkesaften. Da Sofie senere var blevet enke, var det naturligt, at de giftede sig.

Kapellanen sluttede sin prædiken med et tydeligt "Amen", og nu afsluttedes julehøjmessens med en ny julesalme, skrevet af en af tidens store digtere.

Det kimer nu til julefest

Knud Jensen

Brødeskovpandekager

Opskrift v/Jens Kruse.

4 æg
60 g mel
100 g kogende smør
3½ dl fløde eller mælk
smages til med sukker, Vanila, salt
skal af 1 citron
" " 1 appelsin
50 g groft hakkede, smuttede mandler

Æggene røres sammen med mel, derefter røres smørret i, samt fløde (mælk) og resten af ingredienserne.

Bages på lille pande, ca. 20 cm - kom kun smør på panden 1. gang.

Creme

3 æg
50 g sukker
4 cl orangelikør
saft + skal af 2 appelsiner
8 blade husblas
½ l piskefløde

Æg og sukker piskes til creme - husblas smeltes i likør og appelsinsaft. Hældes under kraftig piskning i æggemassen. Når det begynder at stivne, vendes den stiftpiskede fløde i.

Syltede appelsiner

4 appelsiner
300 g sukker
½ l vand

Appelsinerne skæres i tynde skiver, koges sammen med sukker og vand ved svagt blus til den hvide hinde er glasklar.

Karamelliserede nødder.

50 g sukker smeltes på panden. Når det er lysebrunt kommes 100 g hele hasselnødder i. Lægges på bagepapir, og knuses når det er koldt.

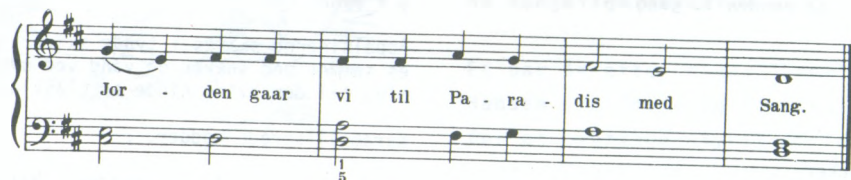
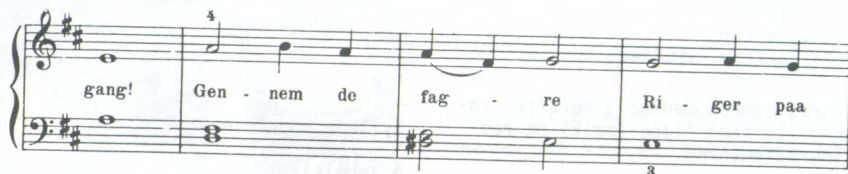
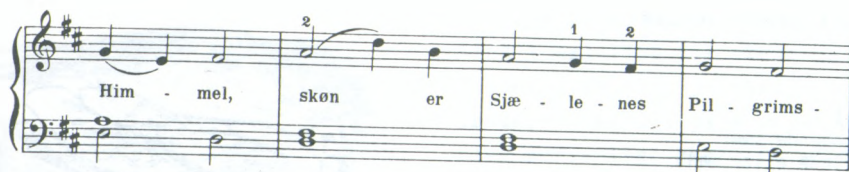
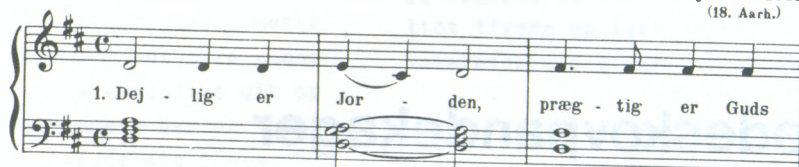
Pandekagerne fyldes med cremen, smøres med appelsinsaften fra de syltede appelsiner, pyntes med de syltede appelsinstykker og de karamelliserede nødder.

VORE JULESALMER

Dejlig er Jorden

(B. S. Ingemann)

Tysk Melodi
(18. Aarh.)

2.

Tider skal komme
Tider skal henrulle,
Slægt skal følge Slægters Gang;
aldrig forstummer
Tonen fra Himlen
i Sjælens glade Pilgrimssang.

3.

Englene sang den
først for Markens Hyrder,
skønt fra Sjæl til Sjæl det lød:
Fred over Jorden!
Menneske, fryd dig,
os er en evig Frelser fød!

Dejlig er jorden/prægtig er Guds himmel.

Det lykkedes at få listet 29 originale salmer af B.S.Ingemann gennem Salmebogskommissionens nåle-øje, da Den danske Salmebog udkom i 1953.

Af dem står Dejlig er jorden som nr. 111, som afslutning på julesalmerne.

Salmen er samtidig elsket og forkættet, den er en af de mest folkekære, samtidig med, at mange teologer anser den for yderst tyndbetnet kristelig set, ja ligefrem ukristelig. Men først lidt om dens forhistorie.

En dag i august 1850 besøgte daværende redaktør af Dansk Kirketidende, J.F.Fenger, Ingemann. Han havde med sig en tysk salme, der havde vundet stor udbredelse, ikke bare i Tyskland, men også i Nederlandene og England. Fenger sang den for Ingemann. Teksten syntes han ikke særlig om og bad Ingemann skrive en ny. Det gjorde han så i løbet af nogle dage.

Den originale tyske salme vil traditionen skrive helt tilbage til korstogstiden, fra 12- eller 13-hundredetallet, hvor den skulle være sunget af korsridderne og pilgrimmene på vej til Jerusalem, men det er nok uhistorisk. Den

ældst kendte udgave er trykt i Münster 1677, og først i 18 hundredetallet, kom den rigtig i folkemunde.

Ingemanns salme er helt igennem original, altså ikke en oversættelse. Der er som sit katolske forbillede stærkt præget af fromhed og af Ingemanns barnlige tillid til den gode Gud, der altid sender sin englevagt for at beskytte de små.

Den får, som sagt, en meget forskellig bedømmelse. Her to yderst positive.

Hans Brix: "Ingemann hører denne sang klinge ustandselig gennem årtusinderne, og han lukker gerne sit øre for enhver forstyrrende lyd fra døgnets brydninger og kampe for ene at lytte til den. For ham er himmerriget selve den gamle jord, rensat for alt ondt og stygt, beboet af uskyldige og fromme sjæle, af børn og engle".

Ludwigs: "Den funkler og stråler af lys. Ikke en skygge findes der i den. Ikke en sten på vejen. Ikke anelse om noget mørkt og stygt". Men samtidig undrer han sig over, at det kan være Ingemann, der kan have skrevet salmen; han som dog skrev: Igennem nat og trængsel går sjælens valfartsgang (nr. 340).

Andre mener, at overbeviste kristne kun kan synge denne salme med forbehold, ja nogle går så vidt,

at de kalder indholdet skinnende løgn.

I bedømmelsen af Dejlig er jorden må man nok først tage i betragtning, at den er skrevet på et tidspunkt, hvor alt åndede fred og tryghed efter den lykkeligt overståede tre-års krig, 1848-50.

Og så må det siges, at når de fleste med glæde synger med på salmen især ved begravelser, så er det fordi, vi har mere end en anelse om, at der findes et kristeligt "trods alt". Salmen siger Nej til en verden, hvor nøden aldrig vil høre op, og kanonerne aldrig vil tie. Mod denne verden sætter Ingemann så Guds verden, hvor englesangen aldrig forstummer, og hvor mennesket synger med på tonen fra himlen.

Dejlig er jorden - det er den ikke i sig selv, men tager man næste linie med: Prægtig er Guds himmel!

- og tænker på, at det er Gud, der har skabt jorden, og det var hans mening, at der skulle være dejligt her, og Han har lovet at ville hjælpe os med, at virkeliggøre sin vilje - så bliver der god mening i at synge denne salme.

I Sverige er "Dejlig er jorden" blevet endnu mere folkekær end her. For nogle år siden blev der lavet en afstemning om de mest afholdte salmer i landet. "Härlig är jorden" som den hedder der, kom ind som en flot nr. eet.

Også i Norge er den godt kendt. Der findes desuden en oversættelse af originalen fra tysk: "Herligste Jesus, alle Herrers herre". Så skal man vælge en fælles nordisk salme, kan man trygt gå til Ingemanns "Dejlig er jorden".

Hans Jensmark

LØSNINGER:

Nr. 1: JULEGRØD.

Nr. 2a: En afrivningskalender ved juletid.

Nr. 2b: Resterne af en smeltet snemand.

Nr. 3: A3, B1, C4 og D2

Nr. 4: JULEGAVER.

Nysø Gaard barndoms minder

I 1979 havde jeg lejlighed til at se gården, hvor Hillerød Golfklub har indrettet sig. Det var da mere end 15 år siden, jeg havde været inde i stuehuset, som jeg ofte besøgte i min barndom og ungdom (1935-1955). I 1979 var bygningen kun svagt ombygget i forhold til, da tante Ellen boede der med sin familie. Tante Ellen var gift Monrad og skolekammerat til min mor.

Dengang var Nysø Gaard en alsidig, velfungerende landbrugsejendom med mange dyr. Den lå "langt" uden for Hillerød. Min erindring om stedet består af spredte billeder uden historisk sammenhæng, derfor må der tilføjes lidt ud fra senere erfaringer.

Fra indkørslen i havens sydøstlige hjørne udgik den meget lange nøddegang i havens sydskeel, man gik i en tunnel af hasselbuske. De sprøde nødder først på efteråret var Julens nødder langt overlegne i smag, og sikke mange der var.

Mellem indkørslen og nøddegangen lå frugthaven og her stod et pragtfuldt træ, som bar en masse skovfogedæbler. Æblesorten kan ikke gemmes, den bliver melet og kedelig efter kort tid, men det nynedfaldne æble er sprødt og fuldt af saft, og skrællens røde farve fortsætter i en svag toning ind i æblet. Disse æbler har altid mindet mig (et bybarn) om, at der er ting, man ikke kan købe i en butik. Frugthaven endte ved pyd-

haven syd for stuehuset. Her var græsplæne og stauder, men dens herlighed var nogle buske, som var klippet, så de dannede et aflukke - et "lysthus" uden tag. Tante Ellen tog solbad bag de skærmende buske, denne "luksus" havde hun lært sig at sætte pris på under nogle længere sygeperioder. Men det var vist alligevel ikke helt passende, mine forældre diskuterede i hvert fald, om hun mon egentlig havde tid for sine husmoderpligter.

Vest for prydhaven op mod jernbanen lå køkkenhaven. Alle tre haveafsnit har krævet megen arbejdskraft, som overhovedet ikke vil være til stede på en tilsvarende gård i nutiden.

Overalt i Danmark forsvinder de gamle landbohaver - et kulturmonument er nær sin udslettelse.

Man kom ind i stuehuset ad en cementtrappe fra gårdspladsen, trappen fandtes endnu i 1979. I entreen stod et kæmpeskab. Foran det lå hunden - en tysk korthåret, som er en god jagthund. Hørmen af hund stod tykt i rummet. For mig var den indgang truende, skabet og hunden tilsammen. For gården var hunden en god hjælper, når der blev jaget harer og ænder oppe ved Tørkeris Sø. Under krigen havde Svend Monrad en tid opdræt af schäferhunde på gården, vi fik en uregerlig hvalp derfra.

I de to stuer til venstre for entreen boede i min barndom Tante Ellens mor, en sortklædt skikkelse i en stor stol med fodskammel. Dengang optog skammelen mig meget, derimod ikke problemerne om alderdom, aftægt og tre generationer under samme tag. Gamle fru Hansen havde omkring århundredskiftet ejet den nu nedlagte ladegård Hillerødsholm. Hillerød By har bredt sig over dens jorder. I over 20 år havde hun som enke styret den store gård, hvor høstarbejdet krævede 100 folk til hjælp. Dette havde givet noget til at lægge på kistebunden, som i krisetider havde stabiliseret Nysø Gaard, sagde mine forældre.

Til højre for entreen lå spise-stuen og køkkenet, hvor man fik Tante Ellens fortrinlige hybenmarmelade serveret. Ud mod haven, sydvendt, lå dagligstuen med udgang til haven via en lille terrasse. I stuen hang meget store malerier, bl.a. et som viste alléen op til Hillerødsholm (en del af denne allé findes endnu). På det tunge skrivebord stod en udstoppet musvåge, som Tante Ellen selv havde fanget med de bare hænder og en trøje i en grøft i Store Dyrehave. I denne havestue blev der snakket meget om høst og såning. Da Tante Ellens fødselsdag var i marts, var det fast emne på den dag, om man nåede at så inden Påske. Mærkeligt nok forlod vi tit fødselsdagen i snevejr, og så

kunne Hulvejen være svær at passere. Om vinteren lå gården underlig utilgængelig på grund af den snøede hulvej, men i rigtigt forårsvejr har jeg gået sammen med Karl Monrad bag såmaskinen over bakkerne op mod Tørkeris Sø. Terrænet var besværligt for hestene, som trak maskinen, jordbunden var nu heller ikke den bedste.

Hestestalden var i avlsbygningernes vestfløj, hvor der nu er butik, kostalden var i nordlængen. Mod øst var der vognport og rum til hønsene - der hvor der nu er omklædningsrum. Hønsene havde en stor indhegning langs indkørslen der, hvor man parkerer biler i dag. Om svineholdet kan jeg kun huske, at vi i 1940'erne nu og da "smuglede" en halv gris til Hillerød, der var jo kødrationering under og i lang tid efter krigen. Kødet blev "diskret" slæbt i store kufferter, som man skulle være gorilla for at kunne løfte.

Det skete under besøget, at man blev trængende, og så var man henvist til at sidde over en spand ude i et træskur vest for hestestalden, altså ud for den nuværende butik. I al slags vejr var man tvunget til at gå ud og over til skuret, hvor den afsluttende handling udførtes ved hjælp af blade fra en kasseret telefonbog. For en bybo var det meget fremmedartet. Hvordan jeg fik vasket mig, aner jeg ikke, men familien klarede sig

fint med vandkander og vaskefade, i de senere år blev situationen dog forbedret.

På Nysø Gaard var naturen og samfundets afhængighed af den ikke til at skjule for et forvænt bybarn. Det er en underlig ironi, at det "forkælede" Hillerød nu har omformet stedet i sit billede.

I 1949 vandt Hans Mølbjerg med romanen "Gården" en nordisk konkurrence om at beskrive landbolivet. Tante Ellen sagde mange gange, at den bog gengav noget centralt om det landboliv, hun havde oplevet. Med denne anbefaling fra det gamle Nysø Gaard videregiver jeg disse få erindringsglimt.

Hans Kuhlman

Stråtækte huse i Brødeskov

Brødeskov er endnu så meget land, at der findes mange gamle huse med tage af strå. Går man f.eks. en tur gennem Nr. Herlev - vel at mærke det gamle Nr. Herlev - er de ikke stråtækte tage næsten en undtagelse. Inden for de sidste par år har flere af de gamle stråtækte huse i netop Nr. Herlev fået fornyet deres stråtage. Selv om det ville have været billigere at lægge et andet tag på, har ejerne af de gamle huse heldigvis valgt at beholde det egentlige tagmateriale.

Stråtagets historie:

Strå er blandt de første materialer, der er anvendt til tagbeklædning. Idag kan vi på museet Hjerl Hede i Jylland se et sten-alderhus fra omkring 3300 år f. Kr. med stråtag.

I middelalderen og flere århundreder senere var det ikke kun landhuset, der havde stråtag, men også mange huse i købstæderne og i mindre byer..I købstæderne forsvandt de sidste stråtage først i 1800-tallet.

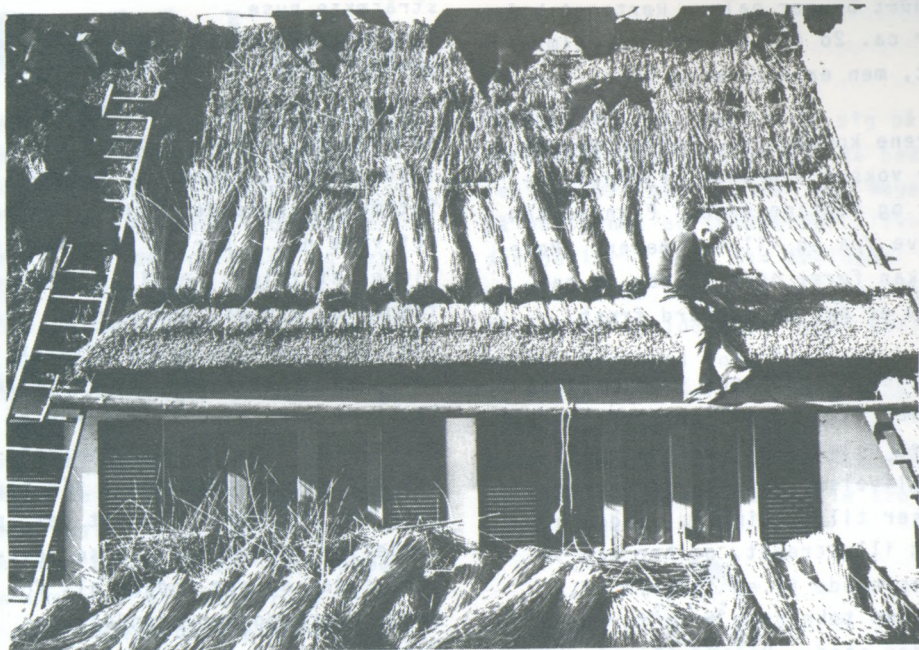
På grund af tagmaterialet er det naturligt, at tækkemanden hører

til de første professionelle håndværkere. I følge den skrevne historie har tækkemanden eksisteret som professionel håndværker i mere end 600 år her i landet. Meget ofte var han husmand foruden at være tækkemand.

Tækkemandens arbejde er, som det altid har været, udelukkende håndarbejde, og værktøjet er også det samme som det altid har været.

Ifølge bogen "Tækkebogen - et stråtag bliver til" af Jørgen Kaarup Jensen var der frem til slutningen af 1800-tallet meget stor forskel på stråtages udformning og på tække-teknikken fra egn til egn, ja endog fra det ene sogn til det andet. Det skyldes, skriver forfatteren, at tækkemændene dengang arbejdede i små områder og ofte ikke kom længere omkring end i deres egne sogne. Der var nok arbejde, fordi de fleste huse havde stråtag. Den unge tækkemand, der ofte var søn af den gamle, lærte af ham, og derved blev tækemetoden den samme.

Disse egnsforskelle kan man stadig se, men de er ved at forsvinde, fordi tækkemændene arbejder

Tækkemanden i arbejde på Bygaden 14 i Nørre Herlev.

over hele landet.

Af egnsforskellene nævner Jørgen Kaarup Jensen måden at lave mønningen på (tagets rygning). På Sjælland og Fyn var mønningen tidligere kun lavet af halm, der blev holdt på plads af rygningstræer (flækkede stykker træ, oftest eg, som parvis er sammennaglet og anbragt over mønningen for at fastholde denne). Derimod brugte man med undtagelse af dele af Østjylland, Als og Sundeved i hele Jylland at lægge græstørv over toppen af stråtaget.

Desuden var der egnsforskelle i den måde, tækkemanden fæstnede stråene på. På Sjælland brugte

man bindemetoden, mens man på Fyn og i Jylland brugte symetoden.

Tækkemandens værktøj var også forskelligt fra landsdel til landsdel, og hvad tækkemanden brugte til at stå på under tækningen var også egnsbestemt.

Materialer til stråtag.

Før i tiden brugte tækkemændene langhalm. Langhalm er som oftest rughalm, til tider hvedehalm, som høstes med selvbinder og tærskes, hvorved stråene bevarer den fulde længde.

Derimod bliver de fleste huse i dag i Jylland og Nordsjælland tækket med rør, mens man i resten af

landet bruger halm. Rørtaget holder ca. 20 år længere end halmtaget, men er dyrere at købe.

Rørene kommer fra planten tagrør, der vokser ved søer, fjorde, moser og fugtige enge. Planten kan blive fra en til tre meter. Rørene kan først høstes, når de har fået et par dages hård frost.

I bogen "Tækkebogen - et stråtag bliver til" fortæller forfatteren meget detaljeret om stråtagets tilblivelse, værktøj og forberedelser til tækningen. Bogen er rigt illustreret, og her kan interessererede få et indtryk af, hvordan tækningen trin for trin finder sted. Blandt illustrationerne findes mange eksempler på

stråtækte huse.

Det er ikke kun gamle huse, der bliver tækket. Flere nye huse får lagt strå på taget, og man kan spørge, om der i disse tilfælde er traditioner at følge? Set med tækkemandens øjne, må svaret være nej. Der er ikke traditioner at følge, fordi et nyt hus tegnes og bygges, som ejeren ønsker det. Det er glædeligt, at mange har fået øjnene op for stråtaget og for, at det ikke kun er forbeholdt gamle bindingsværkshuse, skriver forfatteren i sin bog, hvor han opfordrer til, at det oprindelige tag på gamle huse bevares, sådan at man undgår alt for mange overbyggede verandaer og kviste.

L.R.

Ejendommen, Bygaden 17 i Nørre Herlev.

Troldehøjen

Inde i skoven ligger der en meget stor høj. Det er Troldehøjen. Det er her Skovtroldeene færdes. De bor ikke i højen. De bor i ganske almindelige huse, og her sover de om natten. De er aldrig i skoven om natten, men om dagen er de der. De elsker skoven, og naturligvis kender de alle de gode steder her. De kender de steder, hvor dyrene færdes, og de kender de steder, hvor de kønneste blomster gror, de steder, hvor der er flest bær og svampe, men frem for alt kender de alle de gode legesteder, klatretræer, rutschebakker, grøfter, både de udtørrede grøfter og de vandfyldte, som man kan vade i, hvis der ikke er alt for meget vand, og som man skal rense af og til for pinde og nedfaldne blade, for at vandløbet ikke skal stoppes. De kender de små skovsøer, hvor man godt kan fiske, og hvor der vokser siv, gule iris og nøkkeroser, og om sommeren kan man høre frøerne kvække her. De bedste legesteder er i nærheden af Troldehøjen, og derfor er det mest her, skovtroldeene leger.

Om vinteren er Troldehøjen en dejlig rutschebane, når den er dækket af is og sne. Skovtroldeene bruger ikke kælke. De rutscher på buksebagen ned ad bakkerne i susende fart. Hvis de ikke kan

få fart nok på, sætter de sig på en plastikpose, så glider de bedre. Naturligvis slider det meget på bukserne, og sommetider bliver der huller i dem, men troldeemor skælder ikke ud. Hun er glad for, at hendes troldeunger leger godt, og hun kan også godt lide selv at få en rutschetur. Sommetider tager både hun og troldefar en plastikpose og går ud på bakkerne og rutscher sammen med alle troldebørnene.

Hele efteråret samler Skovtroldeene ting i skoven. Der er alle de fine gulbrune blade, og der er blomster, som kan tørres, og strå og græs, som de farver og laver fine buketter af. Der er agern og bog, og der er mange fine svampe. Men det, de allerhelst vil samle, er små pinde. De kan have så mange sjove faconer og ligne næsten alt muligt, og de kan være fine og bruges til pynt.

Alle de ting, skovtrolde samler, skal bruges til jul. I december måned har de næsten lige så travlt som julemanden. De laver julepynt og gaver, øver sig på julesangene og fortæller julehistorier, besøger de gamle og pynter op i huse og hjælper med at pynte juletræ, hvis der er nogen, der gerne vil have det.

Den 1. december er Skovtrolde i færd med at hænge deres julekalender op i et stort grantræ. Det er ikke en julekalender af pap med 24 låger. Det er 24 små træstykker, der bliver hængt højt op i grantræet, og hver dag tager de et af træstykkerne ned og laver det om til en nisse. I dag er det Jimmy skovtold, der får nissen, og i morgen er det Sussis tur.

I nærheden af julekalenderen har de deres julehytte. Den er lavet af store grene og dækket med gran og bregner. I går var troldefar ude for at hjælpe med hytten. De lange grene blev bundet sammen højt oppe, og det kunne de små Skovtrolde ikke selv klare. De er meget glade for hytten, og nu vil de lege her hver dag i hele december måned. Hele formiddagen pynter de op derinde med mos og bregner og små grankviste, og de hænger en rød gummistøvle op, for måske vil julemanden så lægge noget i den. Så går de hjem, men da de næste dag kommer ud til stedet, opdager de, at hytten er ødelagt.

Det ser trist ud. Alle grenene ligger på jorden i en stor dyng, og der er ikke nogen hytte at gå ind i. Men der er sket endnu mere. Da de kommer over til julekalenderen, opdager de, at den også er ødelagt. Alle træstykkerne er hevet ned og smidt rundt omkring imellem grantræerne. Skovtrolde bliver meget kede af det og kan ikke forstå, hvordan det er gået til. Men lille Mads skovtold går hjem og henter trolde-mor, og så finder de ud af, hvordan det er gået til. Trolde-mor har nemlig mødt nogle skolebørn, da hun gik tur i skoven i går eftermiddag, og de kom netop nede fra stedet med julehytten, så det må være dem, der har ødelagt det hele. Skovtrolde bliver lidt sure på de skolebørn, men de ved ikke, hvor de bor, og skolebørnene ved heller ikke, at det er skovtrolde-hytte og julekalender, de har ødelagt.

Det lykkes nu at finde træstykkerne til julekalenderen igen, og de bliver atter hængt op i det store grantræ, men der mangler et træ-

stykke. Det kan de ikke finde, så nu bliver der ingen nisse til den sidste dag før juleaften. Troldefar har ikke tid til at komme ud og bygge den ødelagte hytte op igen, så de må nøjes med at reparere den så godt de kan. Men den bliver ikke så god som før.

En dag går Skovtroldene rundt inde imellem de tætte grantræer, hvor de nogle steder skal bukke sig for at gå under de nederste grene. De kikker godt efter under alle grene, for måske har julemanden lagt en gave eller et brev til dem. De kan se, at der har været rådyr derinde, for græsset er trykket ned mod jorden, og der ligger mange ekskrementer. Pludselig får Sussi øje på noget, der ligger på jorden imellem gamle grannåle.

Det er en pistol. Sussi tager den op fra jorden, og alle de andre skovtrolde samler sig om hende, og de står og kikker på den. De ved godt, at det ikke er julemanden, der har lagt den, for den er ikke pakket ind, og det er slet ikke en legetøjspistol, men en rigtig pistol. Den ser ud til at have ligget længe i jorden. Den er meget rusten, og skæftet ser råddent ud. Store Kasper skovtroid siger, at den ligner en tysk pistol, og han har forstand på det, for han har lært noget om pistoler. Skovtroldene snakker længe om, hvad de skal gøre ved den. De vil allesammen gerne have den med hjem, men Kasper mener, de skal gå til

politiet med den, og så tager han afsted til politistationen sammen med Sussi. På politistationen skriver de Sussis navn og adresse op og beholder pistolen, og Skovtroldene får ingenting at vide om den. De ville ellers gerne have vidst, hvor mange år, den har ligget der i jorden ude i skoven.

De sidste dage før jul har skovtroldene ikke så travlt mere, for nu er de næsten færdige med deres juleforberedelser. Men Trolde-mor har meget travlt, og nu begynder hun at blive træt, for troldebørnene bliver så støjende og utålmodige. Men selv om trolde-mor er træt, er hun alligevel meget glad, for hun kan godt lide julen, og hun bliver i godt humør, når hun ser, hvor glade alle børnene er.

Juleaftensdag skal børnene ikke tidligt op om morgenen. Trolde-mor siger, de skal sove lige så længe, de kan. Men det er svært at sove længe, når der er så meget at glæde sig til, og så snart forældrene begynder at rumstere i huset, varer det ikke længe, inden alle børnene er oppe. Formiddagen bruger de til at pakke julegaver ind, og når de har spist frokost, går hele familien i skoven. Her leger de ved Troldehøjen. Først leger de nogle rigtige troldelege, "Stå-troid" og "Troid i æske" og "Hvem har bolden? Det har troiden." De leger også "Heksemutter" og "Bro, bro brille" og "Tornerose"

og selvfølgelig "Nissen er en kunstig mand" og "På loftet sidder nissen med sin julegrød".

Efter alle disse lege er de naturligvis trætte, og nu sætter de sig på Troldehøjen og tager to store madkurve frem. Der er julekage og pebernødder, og der er kakao til alle troldebørnene og kaffe til de voksne trolde. "Hvor er juletræet?" spørger lille Pippi skovtrolde med munden fuld af kage. "Ja, det skal vi lige straks finde" siger troldefar, og de skynder sig alle med at blive færdige med at spise og drikke. Troldefar har taget en økse med, og nu går hele flokken rundt imellem grantræerne og kikke efter et rigtig fint juletræ. Skovfogeden har givet dem lov til at fælde det pæneste træ, de kan finde. Det er svært, for troldebørnene vil helst have et stort træ, der når helt op til loftet, men troldemor vil helst have et lille træ, der skal stå på et bord. Det ender selvfølgelig med, at de får et stort træ. Det er endog så stort, at troldefar mener, at de bliver nødt til at save et stykke af, for at det kan være i stuen. Da de har fældet træet, ligger de det fra sig, for de skal ikke hjem endnu, men de går atter op på Troldehøjen og sætter sig på et lunt sted, hvor der er en klynge træer, og troldemor fortæller historien "Grantræet". Alle skovtrolde, med undtagelse af lille Pippi,

kender den i forvejen, for de hører den hvert år til jul, og de holder meget af den historie, og men troldemor fortæller, tænker de ikke alene på det grantræ, historien handler om, men på alle de andre grantræer i skoven, som de kender så godt.

Nu er det ved at blive mørkt, og troldemor tager nogle lys frem fra sin taske, stiller dem lige midt på troldehøjen og tænder dem. Der er 24 lys, et for hver dag i december, ligesom på julekalenderen, men det er netop et lys for hver skovtrolde, for der er også 24. Det ser hyggeligt ud med de mange lys og de store mørke træer rundt om troldehøjen, og da de har siddet lidt rundt om lysene, kan de høre, at kirkeklokkerne inde fra byen begynder at ringe julen ind. Nu tier alle helt stille, lytter efter klokkerne og ser på alle lysene. De bliver siddende helt stille, indtil troldemor rejser sig op og går hen og begynder at slukke lysene, og så rejser alle sig op og går hen og slukker hver sit lys. Nu går de hen til juletræet, som de har lagt ved foden af troldehøjen, og med et godt tag i hver sin gren på det grønne træ går alle 24 skovtrolde stille hjem for at pynte deres juletræ og spise julemiddag.

Inger Krogsgaard

Julepynt

Flettede hækledede julegrydelapper.

Materialer: 2 farver Mayflower nr. 8. Hæklenål nr. 3.

Slå 7 luftmasker op, vend, fortsæt med fastmasker 26 rækker ialt. Luk af. Gentag til du har 4 fingre, men 4' de gang lukkes ikke af, men arbejdet vendes og hækles sammen, så vi nu har 28 masker. Fortsæt med fastmasker, men tag 1 maske mindre på hver række, indtil der kun er 14 masker tilbage.

Lav det samme med den anden farve.

Flet nu de 2 hjertehalvdele sammen. Når det er gjort skal man hække en musetakkekant rundt, der skal holde fletningen på plads.

Lav derpå stroppen af luftmasker.

Pom-pon nisse.

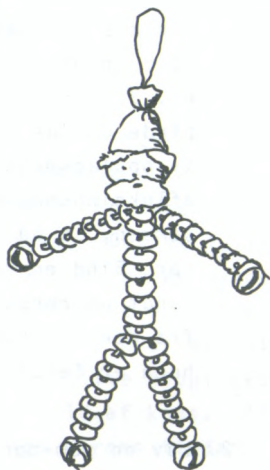
Materialer: Rødt uldgarn, en vatkugle ca 4 cm, vat.

1. Strik en nissehue. Slå 20 m op på pinde nr. 2½ el. 3. Strik ret 48 pinde og luk af. Sy opslagsmaskerne og aflukningsmaskerne sammen, så du får et rør. Bind en rød tråd rundt om røret ca 1 cm fra den ene kant og huen er færdig.
2. Lav en pom-pon med en diameter på ca 9 cm. Lad den tråd der bindes med være så lang, at den går op gennem hoved og hue.
3. Sæt nu hoved på pon-ponen ved at trække den lange tråd op gennem vatkuglen og huen.
4. Hår, skæg og hue sættes fast med knappenåle.
5. Tegn resten af ansigtet med tusch.

Filtnisser med bjælder.

Materialer: 4 bjælder, 1 vatkugle ca 4 cm i diameter, nylontråd, rund elastik, knappenåle. Hobby lim, røde rørperler, 84 røde filt stk. med en diameter på 3 cm eller lidt større end en 10 kr. Uldgarn til nissehuen.

1. Strik en hue magen til pom-pon nissens.
2. Lav benene og armene: en dobbelt nylon tråd 30 cm, bind en bjælde godt fast. Tag derefter et stk. filt, en perle o.v.s., slut med et stk. filt og bind en bjælde godt fast.
3. Midt i benene 17 skiver inde, bindes en nylontråd dobbelt 20 x 2 cm godt fast. Lav nu kroppen med 12 filtskiver og rørperler, begynd og slut med filt.
4. Bind armene på.
5. Lav en hals af 4 skiver uden perler.
6. Træk nylontråden op gennem vatkuglen.
7. Sæt hår og skæg(vat) på med

lim og knappenåle.

8. Træk nylontråden op gennem huen.
9. Sæt huen fast med knappenåle.
10. Bind nylontråden og rund elastik, sammen, så nissen kan hoppe.
11. Mal det øvrige ansigt med tusch.
12. Giv eventuelt alle knuderne en klat hobbylim.

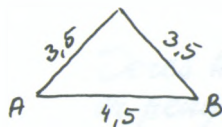
Nissekone.

Materialer: Bogfrugt, træperle, rødt filt, rød sytråd og lim.

1. Tag en bogfrugt og kom lim på stilken.
2. Sæt en naturfarvettræperle på ca 1,8 cm i diameter på stilken. Lad tørre.
3. Klip stilken af oven på perlen.
4. Klip et trekantet stk. rødt filt.
5. Kom lim på filtstykket

mellem punkt A og B.

6. Sæt det på perlen således at A+B støder sammen eller går over hinanden under hagen og hullet i perlen er dækket.

Lad tørre.

7. Sy tråd i og bind den sammen.

Tændstikæsker.

Gør noget ud af tændstikæskerne her til jul, dekorér dem med filt (hobby lim er god).

Husk: at komme filt på bagsiden af æskerne også, så ser det mere færdigt ud.

ARKITEKTEN
den uvildige rådgiver mellem
BYGHERRE & HÅNDVÆRKER
Deres garanti for godt byggeri
til rimelig pris

ARKITEKT JØRN NØRGAARD, M.A.A.-P.A.R.
NY HAMMERSHOLT (02) 262814

*Deres hus
er penge værd!
tal med:*

02-265163

SKIUDSTYR

SUNDINS SKI TILBUD

Børneskisæt

Smørefri glasfiberski med stave og bindinger. L. 110-130-150 cm.

Pris kr. 225,-

Tur/langrend skisæt

53 mm glasfiberski med bindinger og stave samt foret skistøvle.

Pr. sæt 595,-

Meget stærk turski

55 mm glasfiberski med talje, der gør det nemmere at styre skiene. Forstærkede glasfiberkanter. 1 års brudgaranti.

Pris kr. 525,-

Sweat-Shirts

2. sortering50,-

Fjällräven

Känken rygsæk 145,-

Storkänken rygsæk 220,-

Gasbjerg Sport

Åbent: fredag 16 - 19 lørdag 10 - 13

GL. FREDRIKSBOGVej 2
26 73 11

HVORFOR SLÆBE SIG
RUNDRYGGET,
NÅR KARTOFFELBUSSEN
BRINGER TIL DØREN!

Rydegård's
kartofler 265053

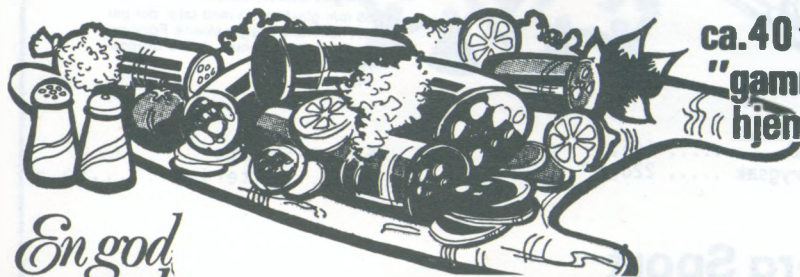
LAD HELLERE
FAGMANDEN

Tømrermester
Knud Funder
Bygningsservice

02-26 50 30

Polsefest

ca. 40 forskellige
"gammeldaws"
hjemmelavede
pølser

*En god
gaveide*

ZØFTING LARSEN

SDR. BANEVEJ 16 · HILLERØD · TLF 261096

**Esther Dalsgård
Christensen**

Gl. Frederiksborgvej 39
Ny Hammersholt

26 66 47

**MUSIKHUSET
KNUDSEN & SØN
PIANOFABRIK ApS**

Møllestræde 3, 3400 Hillerød, Tlf. 26 05 03

STORT UDVALG I
MUSIKINSTRUMENTER OG NODER

REPARATIONER UDFØRES
PÅ EGET VÆRKSTED

MARKED

PREBEN NIELSEN

Kolonial - Kaffe - Vin - Tobak

Ny Hammerholt Købmandshandel - Tlf. 26 63 33